

Ա. ԳՈՒԼՈՅԱՆ

9

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԾՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՐՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

338.1

9-95

ՊԵՏԶՐԱՏ

1932

ՅԵՐԵՎԱՆ

27 MAR 2013

38.1
7-95

17 FEB 2010

Ա. ԳՈՒԼՈՅԱՆ

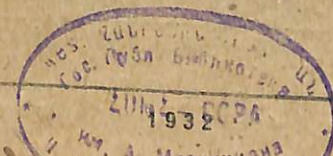
ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԾՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՐՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

1007
30134

(Ձեկուցում՝ արված Հայկոմկուսի 8-րդ համագումարում)

985

ՊԵՏՏՐԱՏ

ՅԵՐԵՎԱՆ

Արքագրեց՝ Տ. Տ. Ղազարյան

Գրավիճակ 7177 (բ) Հրատ. 1986 Գրավեր 985 Տիրած 3000

ՊԵՏԱԿԱՆ ՏԳՐԱԴԱՆ, ՅԵՐԵՎԱՆ

Հանձնված է արտադրության 22 մարտի 1982 թ.
Տպագրված է 14-ին ապրիլի 1982 թ.

Ընկերներ, վոչ շատ վաղուց ալ ուղորտունիստների հայտնի ղեկավարներէից մեկն ասում էր՝ «գյուղատնտեսութունը գեւ յերկար տարիների ընթացքում կախված կլինի գլխավորապէս անհատական տնտեսութուններից»: Ինչ խոսք, վոր այժմ, յերբ մենք ունենք հսկայական նվաճումներ գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցման գործում, յեթե արդեն գյուղատնտեսական արտադրության ավելի քան յերկու յերրորդը կորսնտեսութուններն են տալիս և համատարած կորելուիւացման հիման վրա կուլակութունը վերացվում է, վորպէս դասակարգ, այդ գուշակութունը կարող է միայն ծիծաղ առաջ բերել:

Համառ ու հետեղական կերպով կենսագործելով լենինյան դիժը, անհաշտ պայքար մղելով բոլոր թեքումների դեմ, հենվելով սոցիալիստական արդյունաբերության վրա, կուսակցութունն ասահովեց արմատական բեկում գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցման գործում:

Սովխոզների և Մ. Տ. կայանների ծախալուն շինարարության, կոլխոզարժման հսկայական հաջողութունների հետեւանքով Միության մեջ տնտեսության սոցիալիստական ձեերը գյուղատնտեսության մեջ վճռական գերակշռութուն ձեռք բերին մանր սեփականատիրական ձեերի նկատմամբ: Այդպիսով կուսակցության գլխավոր գծի անշղկ կիրառման հիման վրա մենք լուծեցինք «ով-ում» պրոբլեմը գյուղատնտեսության մեջ ևս՝ հոգուտ սոցիալիզմի:

Սակայն սոցիալիստական սիստեմի գերակշռումը գյուղատնտեսության մեջ ավելի ևս խոշորացնում է մեր անելիքները, զնում է մեր առաջ նոր, կարեւորագույն խնդիրներ:

Կարեւորագույն այդ խնդիրներից մեկն անասնաբուծության պրոբլեմն է, վորի արագ և հաջող լուծման համար մենք պետք է մօբիլիզացիայի յենթարկենք մեր բոլոր ուժերը:

ԱՆՍՄՆԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆԵՐԿԱՅՈՒՄՍ
ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԿՆՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆ Ե

Սովորապես և կրթապահին շինարարութեան հիման վրա կուսակցութեանը հաջողից հիմնականում լուծել հաջկապորթներ և վճարահան հաջողութեանն ունեցող տեխնիկական կուլտուրաների պրոբլեմի լուծման ասպարիզում: Նույն հիմունքների վրա, մենք պիտի լուծենք նաև գյուղատնտեսութեան ներկայիս կարևորագույն խնդիրը, անասնաբուծութեան պրոբլեմը:

Ընկ. Ստալինի և Մոլոտովի սոցիալիստական անասնապահության վերաբերյալ հուլիսյան հարածի դիմումի մեջ ասված է. «Համկոմկուսի կենտրոնը և Միությունական Ժողկոմիտեի գտնում են, Վոր անասնապահական խորտանասնություններ ու կոլտնտեսական ապրանքային ֆերմաներ կազմակերպելու և ամրապնդելու աշխատանքը մոտակա շրջանի ԿՆՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆ Ե ՀԱՆԿՆԱՆՈՒՄ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԱՍՊԱՐԻԶՈՒՄ:

1931-1932 թվերն անասնաբուծության ծախսերն անսպարիզում նույնպիսի վնասի պեկման տարիներ պիտի լինեն, ինչպիսին 1929-1930 թվերն ելին հացահատիկային սոցիալիստական տնտեսությունների կազմակերպելու գործում»:

Այսպիսով ներկայումս անասնաբուծության պրոբլեմի լուծման խնդիրը դրվում է վերապես գյուղատնտեսության ԿՆՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ, վորտե՛հ ետև անասնաբուծությունը գյուղատնտեսության ամենանեղ տեղն է, ամենից յետ մոռացող ճյուղ գյուղատնտեսության մեջ, վորտե՛հ ետև անասնաբուծությունը խիստ յետ է մնում արդյունաբերության (կաշվի, գործվածքային և այլն) հարաձուռ պահանջներից, բուն վոր դասակարգի և աշխատավորական մասսաների մատակարարման հարաձուռ պահանջներից: Անասնաբուծության այդ հետամնացության գլխավոր պատճառն այն է, վոր այդ տնտեսություններում համայնացումը համեմատաբար ցածր է քան գյուղատնտեսության մյուս ճյուղերում, վոր այդ ճյուղում գետնա գերակշիռ տեղ են գրավում մանր անհատական տնտեսությունները:

Հայաստանում 1931 թվի վերջին սոցիալիստական սեկտորում կենտրոնացված է խոշոր յեղջուրավոր անասունների

միայն 13,7 տոկոսը, իսկ մանր յեղջ. անասունների 12 տեղ: 19 անասնապահական շրջաններում—տնտեսությունների կոլեկտիվացումը հասնում է 35,3 տոկոսի, իսկ համայնացված անասունների տոկոսը հասնում է միայն 12-ի: Դա նշանակում է, վոր անասունների մնացած մասը գտնվում է մասամբ կոլեկտիվների անհատական ուղատորմման մեջ, իսկ հիմնականում կենտրոնացված է անհատական տնտեսություններում:

ԱՆՍՄՆԱՅՈՒԹՅԱՆ ԱՂՅՈՒՐԸ ՄԱՆԻ ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ
ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆ Ե

Հետևաբար գետնա գոյություն ունեցող մանր անհատական տնտեսությունների կերակրումն անասնապահության մեջ գյուղատնտեսության այդ ճյուղի հետամնացության հիմնական պատճառն է: Դրանով և պայմանավորվում անասնապահության ցածր արդյունավետությունը և ալելը և նրա ցածր ապրանքայնությունը: Դրա հետևանքով անասնապահությունը չի կարողանում բավարարել արդյունաբերության և բանվորական մատակարարման որսաորեն աճող պահանջները:

Բայց մանր-գյուղացիական անասնապահությունը վոր միայն չի արդյունավետ և ապրանքային է: Տնտեսության այդ ճեղ չի ապահովում նույնպես անասունների քանակի աճը: Ինե ալելին—վերջին տարիներս նկատվում է անասունների քանակի մասնակի կրճատումը, ինչպես Խ. Միությունում մեջ, նույնպես Հայաստանում:

Անասունների քանակի այդ կրճատման հիմնական պատճառը—մանր, անհատական տնտեսությունների անհուսալիությունն է, այլն այն կատարի և հուսահատ դիմադրությունը, վոր ցույց է տալիս կուլակությունը գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցմանը: Գյուղատնտեսության, մասնավորապես անասնապահության վերակառուցումը կատարվում է դասակարգային սրված պայքարի պայմաններում: Կուլակությունն ամեն կերպ աշխատում է խանգարել սոցիալիստական շինարարությունը:

Յեվ այս ընդդիմադրությունը ցայտուն կերպով արտահայտվում է նաև կուլակ և ունեւոր տնտեսությունների յոգժից իրենց անասունների անխնայ փոխհացման մեջ:

Անասունների քանակի կրճատման վրա ազդել է նույնպես կուսակցության գծի աղավաղումն ու քայլադրուկուն սխալները կոլեկտիվացման ասպարիզում, 1930 թ. դարձանը մեր բոլոր չըջաններում: Կուլակությունը, սղտադորձելով այդ սխալները և կուսակցության գծի աղավաղումները, լայն ազդեցության ծավալեց միջակ և չքավոր գյուղացիների մեջ հանուն անասունների վոչնչացման: Հետևանքն ինչպիսիք էին, վոր 1930 թ. գլխի կերպով պակասեց անասունների թիվը: Յեթե համեմատելու լինենք վերջին յոթնորորիսների անասունները քանակի գինամիկան, կտեսնենք, վոր անասունների համեմատական ավելի խոշոր պակասումը կատարվել է 1930 թվին:

Կուլակային այդ ազդեցության, ուժեղ կերպով չարուհակվում է այժմ և և այդ իր հետևանքներն է ունենում մասնավոր ախտեղ, ուր թույլ է մեր կուսակցական-մասնաշախան աշխատանքը, ուր թույլ է պայքարը դասակարգային թշնամու դեմ և ուր ուժեղ են աջ-ոսկորոտելիսական ազդեցություններն ու «ճախ» սխալների ռեցիդիվները:

Մի քանի չըջաններում անասունների քանակի աճման տեսակետից վորոշ չափով բացասական ազդեցություն են ունեցել նաև կուսակցության գծի աղավաղումը մասնավոր ասպարիզում: Մասնավոր ասպարիզում յեղած սխալները կատարվել են յեղի յերկու ուղղությամբ. 1. կուլակներին կայուն առաջադրանքներ չտալու և նրանց կողմից այդ առաջադրանքները չկատարելու ուղղությամբ, 2. միջակ և չքավոր անտեսություններին կայուն առաջադրանքներ տալու և այդ առաջադրանքների վարչական մեթոդներով կատարել տալու ուղղությամբ: Պարզ է, վոր կուսակցության գծի աղավաղումը թե մեկ և թե մյուս ուղղությամբ հարվածում է անասնապահությանը: Կուլակությունը, աղավաղելով կայուն առաջադրանք կատարելուց, աղավաղելով խիստ, աշխուրջ կոնտրոլից և վայելելով աջ ոսկորոտելիսական անմիջական աջակցությունը, դադարի կերպով մորթում կամ չուկա վաճառքի յե հանում իր անասունները: Միջակ և չքավոր տնտեսությունների վերաբերյալ վարչական մեթոդների կիրառումն ամենանպաստավոր պայմաններ են ստեղծում կուլակի

ազդեցության ուժեղացման և անասունները վոչնչացնելու նրա ազդեցության համար:

Կուլակների վնասակար աշխատանքից վորոշ կոլտոյներ նույնպես դերձ չեն մնացել: Հայտնի յե, վոր կուլակությունը պարտություն կրելով բաց մարտում, փոխելով իր տակտիկան, ձգտում է ներս սողոսկալ կոլտոյները և ներսից պայթեցնել նրանց: Անասնապահական կոլտոյները ներսից պայթեցնելու ամենալավ մեթոդներից մեկն անշուշտ կոլտոյների անասունների վոչնչացումն է: Կան փաստեր, վորոշ գույց են տալիս, վոր վորոշ տեղերում կոլտոյ ընդունված կուլակների ղեկավարությանը և սրտայ ազդեցության տակ առանձին կոլտոյներ պակասեցրել են իրենց անասունների քանակը, մորթոտել են կոլտոյի անասուններն իրենց անձնական կարիքների համար: Այսպես որինակ, Բասարդեշարի չըջանի Դուշմուրազ դյուղի կոլտոյը 1930 թ. ունեցել է 180 գլուխ վոչխար: 1931 թ. դեկտեմբերի 31-ին այդ կոլտոյի վոչխարների թիվն իջնում է 42-ի, մինչդեռ այդ ժամանակամիջոցում կոլտոյ մասն անտեսությունների թիվը 22-ից բարձրացել է 32-ի: Նույն չըջանի Աղբիլիսա դյուղի կոլտոյը մասնավորումներից ստացած վոչխարներից գաղտնի կերպով մորթում է 50 գլուխ: Վեդիբասարի չըջանի Վեդի դյուղի կոլտոյը մասնավորումներից ստացված վոչխարներից 66 գլուխ բաժանում է կոլտոյիկներին «զախումա» պատրաստելու համար:

Այդ փաստերն ավելորդ անգամ, գույց են տալիս, վոր կոլտոյների տնտեսական և քաղաքական ամրապնդումը չի յեղել իսկուպես մեր աշխատանքների կենտրոնը, վորի հիմնական պայմաններից մեկն անշուշտ հանդիսանում է անողոք պայքարը կուլակության դեմ և նրա վնասարար աշխատանքի դեմ՝ կոլտոյների ներսում: Մինչդեռ բերած որինակները գույց են տալիս, վոր Բասարդեշարի մի չարք դյուղերում հաշտվողական վերաբերմունք են ունեցել դեպի կուլակությունը, կոլեկտիվացման լուկ թվերի հետևից ընկնելով, անուշադրություն են մատնել կոլտոյներն ամրապնդելու հտարեվորապես աշխատանքը և կոլտոյները խճողել են կուլակային ելեմենտներով: Կոլտոյների վերջին գոման ժամանակ այդ չըջանի կոլտոյներից հեռացվել են 100 հոգի: Միայն Բասարդեշար դյուղի կոլտոյից հեռացվել են 13 կուլակներ:

Դրանք են, ընկերներ, անասունների քանակի կրճատման

անասունների դադարի մօրթևելու հիմնական պատճառները և անասունների քանակի աճեցումը, անասունների զարգացմանը մեծապահանջությունները և անասունների պահպանմանը պահանջարկի կարևորագույն խնդիրները մեկնելով, կոչվում են ջանքեր անհատական և ընդհանուր հարկադրանքներով և վարչական միջոցներով կիրառման հետ միաժամանակ պետք է ծախսեր մասնաշաղկապային աշխատանք կոչվողների, չքավոր ու միջակ գյուղացիների լայն շրջաններում և արդյունավետ վճարումներով վերջ տալ մեր անասնապահությանը հարկադրող այդ շարքին:

ՄԵՆՔ ԸՆԴԱՆՈՒՄ ԵՆՔ ՊՐՈԲԼԵՄԸ ԷՈՒԾԵԼՈՒ ԱՄԵՆԱՅԻՇՏ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՎ

Այսպես որևէ մանր անհատական անասնապահությանը մեր միայն չի ապահովում անասնապահությանը պահպանելու և զարգացնելու բարձրագույնը, այլ և չի ապահովում անասունների քանակական աճը, չի ապահովում ընդլայնված վերաբաղումը խոզերի անասնաբուծության ընդլայնված:

Ընկեր Ստալինն ասում է. — «Մեր մանր գյուղացիական անասնաբուծությունը մեր միայն չի կարողանում տարեց տարե իրադրվել ընդլայնված վերաբաղումը, այլ ընդհակառակը՝ մոլոր միջոց հնարավորություն ունի իրադրվելու նույնիսկ համարակ վերաբաղումը»:

Մեկով հարցն անասնապահության վրա, ընկ. Ստալինը յեղրակացում է. — «Մենք ունենք պարզ նշաններ, վորոնք պոյց են տալիս մանր, յածր ապրանքայնություն ունեցող անասնաբուծությունների անկալանություն ու անասնական տնտեսությունների անասնապահության առաքարիցում»:

Իրանից հետևում է, վոր միակ յեկը, վոր ունենք մենք մեր առաջ անասնապահությունը բարձրացնելու, նրա ապրանքայնությունն ավելացնելու, դա անասնապահական սովորակների և կոլեկտիվների ծավալում շխմարաբությունն է:

Այդ ուղիով և գնում ենք մենք անասնապահության պրոբլեմը լուծելու համար: Յեղ կատակից դուրս են մեր հարցումները այդ առաքարիցում:

Չնայած կոնկրետական մասնաբաժնության, չնայած ուղղորդումների բարձրացմանը, վոր խոշոր սոցիալական անասնաբուծությունների անասնապահության առաքարիցում:

Իրիզում անհնար են, վոր անասնապահությանը կարելի չե բարձրացնել միայն կուլակային անասնաբուծությունների վարչապահանջ հիման վրա, — չնայած այդ բոլորին, կուլակային խոշոր հսկայական նվաճումների ձեռք բերեց անասնապահության սոցիալիստական վերակառուցման առաքարիցում և ցույց տվեց, վոր այդ ուղիով գնալով նույնպիսի հաջողություններ կունենան անասնապահության պրոբլեմը, ինչպիսի հաջողություններ լուծվեցին հացի և տեխնիկական բույսերի խնդիրները:

Իսկական է բերել միայն մի քանի թվեր: Միութայն մեջ այժմ արդեն կազմակերպված են ավելի քան 1000 անասնաբուծական սովխոզներ: 1930 թ. սոց. սեկտորում համայնացված էլին խոշոր յեղջյուրավոր անասունների 9,7 տոկ., վոչխարների 8 տոկ., իսկ 1931 թ. խոշոր յեղջյուրավոր անասունների 21,0 տոկոսը, վոչխարների 13,7 տոկոսը: Նույն պատկերն ունենք և չնայած 1929 թ. սոց. սեկտորում կենտրոնացված խոշոր յեղջյուրավոր անասունների քանակը կազմում էր բոլոր անասուններին 1,3 տոկ., իսկ մանր յեղջյուրավոր անասունների քանակը 1,2 տոկ.: 1931 թվին խոշոր յեղջյուրավոր անասունների տոկոսը բարձրանում է 13,7-ի, մանր յեղջյուրավորներինը՝ 12-ի:

1929 թ. ունեյին անասնաբուծական միայն 6 սովխոզներ, այժմ 13, վորից 7-ը խոշոր յեղջյուրավոր անասուններին: 1929 թ. անասնապահական սովխոզներում կային խոշոր անասուններ 1332 գլուխ, վոչխարներ 6320 գլ., 1931 թ. արդեն խոշոր յեղջյուրավոր անասունների թիվը հասնում է 15.000 կամ անել է 11 անգամ, վոչխարների քանակը հասնում է 35.000-ի կամ անել է ավելի քան 5 անգամ: Անասնապահական սովխոզների տրամադրության տակ այժմ կա 119.000 հեկտար հողային տարածություն, վորը 1929 թ. համեմատ տալիս է աճ 320 տոկ.: Արագ աճում ունենք նույնպես կոլեկտիվներում: 1930 թվին համեմատությամբ կոլեկտիվների կովերի թիվը 1931 թ. անել է 261 տոկ., վոչխարների թիվը 409 տոկ.: 1931 թ. կազմակերպվել են 343 ապրանքային ֆերմաներ, վորտեղ կենտրոնացած է 22.000 գլուխ խոշոր յեղջյուրավոր անասուն, 71.000 վոչխար, և 12.000 գլուխ խոզ:

Այնուամենայնիվ որանք դեռևս առաջին լուրջ քայլերն են պրոբլեմի լուծման ուղղությամբ:

ՊԱՅՔԱՒ ՎՈՐԱԿԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐ ՑՈՒՑԱՆԵՇՆԵՐԻ
ՀԱՄԱՐ

Այսպիսի ուրեմն, անասնաբուծության վերակառուցման
զծով ակնհայտ են փանակալան նշխարները:

Սակայն քանակական աչդ նվաճումների հետ միաժա-
մանակա մենք ունենք չատ խոշոր բացեր սոցիալիստական ա-
նասնապահության վերակալան ցուցանիշների ասպարիզում:
Բարձրացնել վորակական ցուցանիշները, ամբացնել սովխոզ-
ներն ու կոլխոզները և այդ հիման վրա բարձրացնել սոցիա-
լիստական անասնապահության արդյունավետությունը և
սպրանքայնությունը. ահա այն հիմնական խնդիրը, վորն
այժմ դրված է մեր առաջ վորպիսի սոցիալիստական անաս-
նապահության կենտրոնական խնդիր:

Մեր խորհանդեսական և կոլտնտեսական անասնաբու-
ծության արդյունավետությունն ընդհանուր առմամբ չատ
ցածր է, չի համապատասխանում այն բոլոր հնարավորու-
թյուններին, վոր ունեն նրանք ընդհանրապես, ինչպես
«Պրավդան» և ասում, մեզ մոտ կոլտնտեսությունների սո-
ցիալիստական հնարավորությունները հսկայական են, սա-
կայն նրանց ռեսուրսների խիտ անբավարար է: Այդ առա-
վել ևս վերաբերում է անասնաբուծության բնագավառին:

Ընդհանրապես Հայաստանի անասունները ցածր ար-
դյունք են տալիս. միջին հաշվով կովը Դանիայում տալիս է
տարեկան 3000 կիլո կաթ, իսկ Հայաստանում ընդամենը 600
կիլո, կամ որեկան 3 կիլո: Յեվրոպական յերկիրներում և
Ամերիայում վոշխարներից ստացվում է 4-5 կիլոգրամ
բուրդ, իսկ Հայաստանում մեկ և կես կիլոգրամ: Սոցիալիս-
տական սեկտորի կովերի կաթնատվությունը չատ չի տար-
բերվում այդ միջին թվերից: Ճիշտ է, սովխոզներում կան
ազնվացեղ կովեր, վորոնք տալիս են որեկան 20 կիլո կաթ,
բայց միջին հաշվով, քարնան և ամռավա ամիսներին, ինչ-

պես նորագույն 1931 թ. հետադարձությունը, ազնվացեղ և կիսա-
ազնվացեղ անասունները միջին հաշվով որեկան տալիս են
5-6 լիտր, իսկ անգական կովերը 3-3 և կես լիտր: Դրանք
թվեր են, վոր մեկ բավարարել չեն կարող և վորոնք խոսում
են անասնաբուծության ասպարիզում մեր ունեցած վորակա-
յին թույլ ցուցանիշների մասին: Դա պետք է ընդունել: Բայց
զրա հետ միաժամանակ պետք է անխնա հարվածել բոլոր
նրանց, ովքեր դրա հիման վրա կհամարձակվեն փորձ կա-
տարել վարկաբեկելու մեր սովխոզներն ու կոլխոզները, խո-
սել նրանց անհաստատելության մասին, խոսել խոշոր սոցիա-
լիստական անասնապահական ձեռնարկություններ կազմա-
կերպելու անհնարությունների մասին և այլն:

Այժմ իսկ մեր առաջավոր խորհանդեսություններում
մենք աշխատանքի արտադրողականության և վորակական
ցուցանիշների այնպիսի աճում ունենք, վորպիսին հայտնի չի
կապիտալիստական տնտեսական սխտեմին: Այդ ցույց է
տալիս, վոր տնտեսությունների սոցիալիստական ձևերը հսկայա-
կան առավելություններ ունեն և վոր այժմ խնդիրն այդ ա-
ռավելությունները մաքսիմալ չափով ոգտադրվելու, ռեա-
լիզացիայի յենթարկելու մեջ է: Միաժամանակ չափաի մո-
ռանալ, վոր թե Միություն մեջ և թե մեզանում խոշոր ա-
նասնապահական ձեռնարկներ սկսեցին կազմակերպվել վոշ-
վապուց: Այդ ձեռնարկություններն սկսեցին կազմակերպվել
այնպիսի քանակությամբ, վորը գոյութուն չունի վոշ մի
ուրիշ տեղ ամբողջ աշխարհում: Այդպիսի վիթխարի մի գործ
մենք ձեռնարկեցինք առանց վորնե նախնական փորձ ունե-
նալու: Պարզ է, վոր սոցիալիստական անասնապահության
այդպիսի թափով ու մասշտաբով կազմակերպվելը, վորոշ
դեպքերում պիտի հանդիպեր մի շարք դժվարությունների,
տեղի տար մի շարք սխալների և դեֆեկտների:

Ինչ խոսք, վոր այդ սխալների և դժվարությունների վե-
րացումով, վոր մենք դուրս կբերենք առաջիկա 1-2 տա-
րում, մեր սոցիալիստական անասնապահական ձեռնարկնե-
րը իրենց ծավալով, կազմակերպությամբ և արդյունավե-
տություն բարձր աստիճանով վոշ միայն կհասնեն Յեվրո-
պայի և Ամերիկայի առաջավոր խոշոր տնտեսություններին,
այլ և կանցնեն նրանցից կարճ ժամանակվա ընթացքում,
դրսևերելով սոցիալիստական տնտեսության բոլոր առավե-
լությունները:

Մահալան ինքնաբերականության և վատթար տիպի ուղոր-
նունելով կիլիներ մեր սովխոզները և կոլխոզները բոլոր պո-
կասութեանները միայն զբաղւում էր բացառելով: Բաւերի, կա-
տարված սխալները, սոց. սեկտորի համեմատական ցածր
արդյունավետութեան գլխավոր պատճառը— մեր թույլ աշ-
խատանքը պետք է համարել այդ անպարկիշում: Չնայած Կ.
Կ-ի մի շարք վորոշումներին և դեռևս 1930 թ. աշնանը կա-
այցած ԿԿ-ի պլենումի վորոշակի դիրեկտիվներին, մեր կեն-
տրոնական և շրջանային որդանները չկարողացան իսկական
բաշխելիական պայքարը կազմակերպել անասնաբուծութեան
սոցեկտորի պահասութեանները վերացնելու համար: Ինչ-
պես սովխոզների դեկալարներին, սկոտովոդի, մասլոցներին
և մյուս բոլոր տրեսներին, նույնպես և համապատասխան
կոլխոզային անասնապահութեան համապատասխան կենտ-
րոններին՝ դեկալարութեանը տեղերի վրա յեղել և թույլ և
անսխալում: Ինքնաբերականութեան կարգով պիտի նկատեմ,
վոր Հոդոթղիում և Կոլխոզկենտրոնը չկարողացան աշխա-
տանքի վորակի և անատունների արդյունավետութեան խըն-
դիրներն իրենց աշխատանքի կենտրոնը դարձնել և համապա-
տասխան կերպով վերակառուցել իրենց պլանային և ուղեբա-
տիվ աշխատանքները:

Սովխողային և կոլխողային շինարարության, մանա-
վանդ վորակական ցուցանիշների բարձրացման ասպարիդում
մեր ունեցած բացերը զգալի չափով հետևանք են նույնպես
դուրդական կուսակցական կադմիսերպությունների և սով-
խողների պրոֆկադմակերպությունների թույլ աշխատանք-
ների, հետ, կուսակցական և պրոֆկադմակերպությունների
աշխատանքները զգալի կերպով ավելացել են և աշխուժացել:
Սակայն նրանք դեռևս չեն կարողացել ընդհուպ մոտենալ
կոլխողների և սովխողների արտադրական աշխատանքներին,
չեն կարողացել այդ ուղղությամբ ծավալել լայն մասսայա-
կան աշխատանք: Սովխողների կուսակցական բջիջների աշ-
խատանքի թույլ կողմերից մեկն էլ այն է, վոր վորոշ տեղե-
րում նրանք դեռ մինչև այժմ չեն կարողացել ապահովել յե-
ռանկյունու համերաշխ աշխատանքը: Այդ բացերի պատճա-
ռով և դիտավորյալ, վոր շատ թույլ է ծավալված սովխող-
ներում և կոլխողներում սոցիալցումն ու հարվածախուժյու-
նը, շատ վատ է դրված արտադրական խորհրդակցություն-

ների աշխատանքը, աննախանձելի յե կուլտուրական և կենսա-
 ցաղային սպասարկումը, սովորողների բանվորների զգալի
 հոսունությունը և այլն :

Սովխագների ու կովխագների գլխավոր բերությունն ալն է, վոր վառ է դրված աշխատանքի կազմակերպումը նրանցում, հաճախ սխալ է կազմակերպված բրիգադային աշխատանքը, գոյություն ունի անասունների, հողի, ինվենտարի ղիմագրկություն, աղավաղվում է գործավարձը և դեռևս անբավարար է ծավալված սլաքարն առաջնորդի 6 ցուցմունքների կենսագործման համար:

Այդ բոլոր թերութիւնները վերացնելու համար անհրա-
ժեշտ է, վերակազմի շրջանային կոմիտեներն ավելի ուժեղաց-
նեն իրենց ղեկավարութիւնը սովխոզների և գյուղական
կուսակցական ըմբիւնների վերաբերմամբ և բարձրացնեն նրանց
աշխատանքներն ավելի բարձր աստիճանի: Հարկավոր է, վոր
կուսակցական ըմբիւններն ավելի ընդհուպ մոտենան կոլխոզների
և սովխոզների արտադրական աշխատանքներին և իրենց պա-
տասխանատու զգան այդ աշխատանքների հետեանջների հա-
մար:

Սովխողների բանվորների հասունության վրա աղդում
է նույնպես գոյություն ունեցող բնակարանային և կենցաղա-
յին իսկապես վոր վատ դրությունը: Պետք է խոստովանել,
վոր սովխողների աշխատանքների այդ կողմի վրա մենք հարկ
յեղած ուշադրությունը չենք դարձնում, վորի հետևանքով
մի շարք սովխողներում բանվորների անդի գործը կազմա-
կերպված է շատ վատ, նրանց մի մասը դուրի է բնակարա-
նային գեթ ելիմենտար հարմարություններին: Այդ բոլոր
բացասական յերևույթներին պետք է վճռականապես վերջ
դնել: Պետք է վերջ յայլ բանվորների հասունությանը սով-
խողներում: Իսկ զրտ համար անհրաժեշտ է կուլտուրական
աշխատանքների ուժեղացման և օոցմրդման ծավալման հետ
միաժամանակ լավացնել բանվորների կենցաղային պայման-
ները:

1932 թ. ընթացքում մենք պետք է վնասակամապես ուղղենք մեր բոլոր սխալները և ոգտագործելով նոցիալիստական խոշոր տնտեսությունների բոլոր առավելությունները, պահանջված բարձրությամբ հասցնենք անտեսարահական սովորյալների և կոլտոզներէ արտադրողականությունն ու ապրանքայնությունը :

Ի՞նչ միջոցներով մենք պետք է լուծենք մեր առաջ դրված այդ կենտրոնական խնդիրը:

ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ՈՍԱՆԳԱԿ ՀՅՈՒՂՆԵՐԻ
ՌԵՐԱԳՆԱՀԱՏՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ

Նախքան դրան անցնելը, մի քանի խոսք այն մասին, թե անասնապահության վրձն ճյուղերն ավելի զարկ պիտի ստանան Հայաստանի գյուղատնտեսության սոցիալիստական սեկտորում:

Անասնապահության զանազան ճյուղերից ստացվող յեկամուտի տվյալներից յերևում է, վոր Հայաստանում անասնապահության մեջ գերակշռող դերը պատկանում է խոշոր յեղջյուրավոր անասնաբուծության: Այդ տվյալներից յերևում է, վոր խոշոր յեղջյուրավոր անասունների տեսակարար կշիռը հալսասար է 56.6 տոկ., իսկ վոչխարաբուծությանը 26.7 տոկ.: Անասնապահության մյուս ճյուղերը չնչին տեղ են բռնում Հայաստանի անասնապահության մեջ: Սովխոդներին և ապրանքային ֆերմաներին վերաբերող թվերից յերևում է, վոր սոցիալիստական սեկտորում նույնպես զերապրելու է խոշոր յեղջյուրավոր անասնաբուծությունը, իսկ 2-րդ տեղը բռնում է վոչխարաբուծությունը: Խոշոր յեղջյուրավոր կենդանիների զարգացումը՝ զբաղվելով գերապրելու դերը սոցիալիստական պահանջարկի մեջ՝ պիտի ընթանա կաթի և ապա մսի արդյունավետ արտադրության ուղղությամբ. ուրիշ խոսքով՝ պետք է ունենալ կաթնամսային ուղղություն:

Վոչխարաբուծությունը բռնելով սոցիալիստական անասնաբուծության մեջ 2-րդ տեղը, պիտի զարգանա մսի և բրդի արտադրության ուղիով:

Զարկ տալով սոցիալիստիկ անասնապահության այդ յերկու հիմնական ճյուղերին՝ մենք չպիտի անտեսենք սակայն, անասնապահության մյուս ճյուղերը: Այդ տեսակետից հատուկ ուշադրություն պիտի դարձնել ձիաբուծությանը, վորը թեև զարգացում է յերկու կարևոր հանդամանքներով. 1. Սորհրդային Միության ինքնապաշտպանության հանդամանքով: Սոցիալիստական սեկտորը, մանավանդ կոլտնտեսությունները, պետք է ունենան բավական թիվով և լավ վորակի ձիեր, վորոնց կարելի լինի հարկ յեղանդ գնալու անմիջապես:

Երկրորդ կարևոր յերկրի ինքնապաշտպանության համար: 2. Կենդանի քաշող ուժի պակասը քաղցնելու և յիզները ձիով յոխարինելու պահանջը: Միանգամայն սխալ և ոչորոտուն իստական է այն կարծիքը, վորպես թե մեխանիզացիայի և տրակտորիզացիայի հետևանքով պետք է պակասեցնել կենդանի քաշող ուժի քանակը. դեռ մի շարք տարիների ընթացքում մենք ունենալու յենք կենդանի քաշող ուժի մեծ պահանջ՝ տրանսպորտի և դաշտային մի շարք աշխատանքների համար, վորտեղ դեռևս հնարավոր չի լինի, Հայաստանի ուղիներին պատճառով մոտակա տարիներում լրիվ կերպով կիրառել մեխանիզացիան: Դրա հետ միաժամանակ, պետք է մտածել, վոր, ինչպես ցույց է տալիս Միության մի շարք մեքենա-տրակտորային կայանների վորձը՝ կայանները աշխատանքի ծավալման հետևանքը լինում է ձիու քանակի ավելացման անհրաժեշտությունը՝ կայանների աշխատանքների մի շարք ճյուղերում՝ մանավանդ տրանսպորտում: Մեր խնդիրը պետք է լինի՝ հարվածելով կենդանի քաշող ուժի թերագնահատմանը՝ ամեն կերպ մեծացնել կենդանի քաշող ուժի քանակը՝ մանավանդ ձիերի և ջորիների քանակը:

Անասնապահության մյուս ճյուղերից, վորոնց վրա մենք պետք է հատուկ ուշադրություն դարձնենք՝ դրանք խոզաբուծությունն ու թուխաբուծությունն են, վորոնց զարգացումը խոշոր նշանակություն է ունենալու մսի պրոբլեմը լուծելու տեսակետից: Խոզաբուծությանը զարկ տալու համար մենք պետք է արմատական վերակառուցման յենթարկենք նրա կազմակերպումը: Ամենից առաջ մենք պետք է ընդունենք, վոր Հայաստանում չկա և վրձն մի շրջան, վորտեղ խոզաբուծությունը գերակշռող դեր կատարի, վորտեղ խոզաբուծությունը կարելի լինի դիտել վորպես անասնապահության զեկավար ճյուղ:

Հեղափոխությունից առաջ և մինչև այժմ ել խոզաբուծությունը համեմատաբար ավելի զարգացած է Իջևանի, Դիլիջանի, Շամշադինի, Ալյահվերդու և Դաիանի շրջաններում: Բայց սխալ կլինեք այստեղից յեզրակացնել, վոր այդ շրջանները խոզաբուծական շրջաններ են: Չնչին տեղ բռնելով այդ շրջանները գյուղատնտեսության մեջ՝ խոզաբուծությունը զարգանում է գլխավորապես անտառային կերի բուրսի վրա:

Բայց մեր շրջմից սխալ կլինեք սոցիալիստական խոզա-

բուժությունը զարգացնել այդպիսի անկայուն կերի բաղադր-
վրա: Խոգարութեանը ճիշտ ուղղութիւն տալու համար
անհրաժեշտ է նրա հետագա զարգացումը հիմնել խոշոր ա-
նասնապահական խորհանտեսութեաններին կաթի մշակողու-
նները, վորպէս կեր, ողտազործելու վրա: Իրա համար եւ հար-
կավոր եւ բոլոր խոշոր յեղձութեամբ անասունների խորհ-
անտեսութեաններին եւ ֆերմաներին կից կաղմակերպել խո-
գարութեան ֆերմաներ, վորպէս այդ ձեռնարկութեաննե-
րի ոժանդակիչ ճյուղ: Զարգացնելով խոգարութեան թիւուն-
այդ կերի բաղադր վրա, կատանանք խոշոր խնայողութեան եւ
հնարավորութեան կլինի զգալի չափով ավելացնել խոգերի
քանակը: Մատաւոր հաշիվներից յերեւում է, վոր մեր խորհ-
անտեսութեանների եւ կոլտնտեսութեանների կաթի մշա-
կողները ռացիոնալ կերպով ողտազործելով, մենք կարող
կլինենք պահել 150-000 գլուխ խոզ:

Նույն գլխածքը մենք պետք է ունենանք նաեւ թռչնաբու-
ծութեան վերաբերյալ: Պետք է ապել, վոր Հայաստանում
չկա եւ վոչ մի գոտւ թռչնաբուծական շրջան: Սակայն, մենք
կարող ենք թռչնաբուծութեանը բաւականին խոշոր զարկ
տալ, յեթե մենք գիտենք թռչնաբուծութեանը վորպէս ո-
ժանդակիչ ճյուղ բոլոր կոլտնտեսութեաններում: Մի շարք
խորհանտեսութեանների լեւրադնահատում են թռչնաբուծու-
թեանը, վորպէս ոժանդակիչ ճյուղ իրենց մոտ զարգացնելու
խնդիրը: Չնչին ծախսերով հնարավոր է կոլտնտեսութեան-
ներում բավականին զարկ տալ թռչնաբուծութեանը, մանա-
վանդ յեթե մենք նախորդ միջոցներ ձեռք առնենք կոլտնտե-
սութեաններն ապահովելու հարկավոր քանակութեամբ կե-
րով:

ՍՏԵՂՇԵԼ ԱՄՈՒՐ ՈՒ ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ ԿԵՐԻ ԲԱԶԱ

Անցնելով սոցիալիստական անասնապահութեան արդյու-
նաւետութեանը բարձրացնելու հիմնական հարցերին՝ ամե-
նից առաջ պետք է կանգ առնեմ անասնապահութեան պրոբ-
լեմի լուծման կենտրոնական խնդրի, այն է՝ կերի, բաղա-
ստեղծելու խնդրի վրա: Այդ կենտրոնական խնդիրը պա-
րունակում է յերեք կարեւոր մոմենտ, վորոնք հալատարա-
պէս մեր ուշադրութեան կենտրոնը պիտի լինեն, յեթե մենք
ցանկանում ենք ընդհուպ մոտենալ կերի բաղադր ստեղծման
խնդրի լուծմանը:

Այդ յերեք մոմենտները հետեւյալներն են—1. անասուն-
ների ապահովումը ձմեռվա կերով, 2. մսուրային կերակրու-
ման յեղանակն ու միջոցները, 3. արտատառերի ողտա-
զործման կաղմակերպումը:

ԵՈՇՈՐ, ՍՈՅԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԾԱՎԱԼՄԱՆ ՄԻՋՈՑՈՎ

Անասուններին ձմեռը կերով ապահովելու խնդիրը Հա-
յաստանի անասնապահութեան ամենացաւոտ խնդիրներից
մեկն է: Շնորհիվ այն բանի, վոր անասունները ձմեռը լրիվ
կերպով ապահովված չեն լինում կերով, դարնանք մեծ պա-
հանջ ե զգացվում կերի, նույնիսկ անասնապահական շրջան-
սերում: Կերի այդ անապահովութեանը հետեանք է մանր
զյուղացիական տնտեսութեանների անկայունութեան եւ հան-
դիսանում է այդ տնտեսութեան անխուսափելի ուղեկիցը:
Միայն խոշոր սոցիալիստական տնտեսութեանների կաղմա-
կերպումը կարող է վերջ տալ անասունների՝ ձմեռվա կերով
ապահովելու այդ անկայուն ե յերեւում կացութեանը:

1931 թվին, վորոշ բեկում առաջացնելով անասնապա-
հութեան սոցիալիստական վերակառուցման ասպարիկում,
մենք կարողացանք այդ հիման վրա վորոշ հաջողութեաններ
ձեռք բերել՝ անասուններին ձմեռվա կերով ապահովելու
գործում: 1931 թվին ընդունելով խոտհարքի պլանը 209,244
հեկտար՝ մենք կարողացանք կատարել այդ պլանը 108 տո-
կոսով, մինչդեռ 1930 թվականի խոտհարքի պլանը, վոր ան-
համեմատ ավելի ցածր էր, քան 31 թ. պլանը՝ կատարվել էր
ընդամենը 41 տոկոսով: 1931 թվին մեզ հաջողվեց իսկա-
պէս խոշոր բեկումն առաջ բերել սիլոսի պատրաստման գոր-
ծում: Պետք է ասել, վոր շնորհիվ շրջանային կաղմակերպու-
թեանների տարած աշխատանքի, այդ ասպարիկում մենք
ունեցանք խոշոր հաջողութեաններ, վորոնցից կարեւորա-
գույնը սիլոսի պատրաստման ամենալայն մասսայականա-
ցումն է: Իրա հետեանքով մեզ հաջողվեց 1931 թ. պատրաս-
տել 26,670 տոնն սիլոս 1930 թվականի 2,186 տոննի դիմաց:
Յեա պետք է նշեմ, վոր այդ հաջողութեանների մեջ ամենա-
նշանակալիցն այն է նաեւ, վոր կերի բաղա ստեղծելու մեր
այդ հաջողութեանները կատարվում են սոցիալիստական սեկ-
տորի անմամ ե ամբողջական հիմուն վրա: Այսպէս որինալ,

1007
30134

սիլանային կալուստերաների ցանձանքի տարածութեան 73,5 տոկոսը, սիլոսի տոննաքանակի 77 տոկոսը կատարված է սոցիալիստական սեկտորում:

Սակայն դրա հետ միաժամանակ, պետք է նշել այն խոշոր թերութիւնները, վոր մենք ունենք սոցիալիստական սեկտորի անասունները կերով ապահովելու գործում: Մի շարք կոլտնտեսութիւններ և մի քանի խորհտնտեսութիւններ չկարողացան լրիւ կերպով կատարել խոտհանքի և սիլոսի պլանները, վորի հետեանքով դժվար կացութիւն է ստեղծվել նրանց համար այս ձմեռ՝ կերի տեսակետից: Այսպես որինակ՝ Լոռու խորհտնտեսութիւնն ունի 12.000 ցենտներ խոտի պակաս, չնայած վոր նա լրիւ կերպով ապահովված է համապատասխան քանակութեամբ խոտհարքներով: Աղբաւայի խորհտնտեսութիւնը փաստորեն տապալել խոտհարքի կամպանիան: Նրանք մեծամտաբար ամեն տեղ հեռագրերով հայտնեցին այն մասին, վոր լրիւ կատարել են իրենց պլանները և հնձել են 45.000 ցենտներ խոտ՝ բայց ստուգումից հետո պարզվեց, վոր նրանք հնձել են 16.000 ցենտներ խոտ: Յեթն դրան ավելացնենք նաև այն, վոր Աղբաւայի խորհտնտեսութեան ձմեռվա խոտի պաշարի մեծ մասը դանդաղ և անասունների գոմերից 7—15 կիլոմետր հեռավորութեան վրա՝ այն ժամանակ պարզ կլինի, թե իսկապես ինչպիսի դժվարին կացութեան մեջ է գտնվում Աղբաւայի խորհրդային տնտեսութիւնը՝ խոտով ապահովված լինելու տեսակետից: Ճիշտ նույն յերևույթն ասելի խտացած ձեով տեղի ունեցավ Արաղբայանի վոչխարաբուծական խորհտնտեսութիւնում, վորի հետեանքով այնտեղ մենք անասունների անկում ունենք: Նույն բանը կարելի չե արձանագրել մի շարք կոլտնտեսութիւնների վերաբերյալ: Այսպես որինակ՝ Ստեփանավանի չըջանի վարդաբուր գյուղի կոլտնտեսութիւնը, թերակատարելով խոտհարքի պլանները՝ այժմ չափազանց անկանոն կերպով է ծախսում կերը, վորի հետեանքով այդ կոլտնտեսութիւնն ինչպես և հարեան Գյուլաղաբակի ու հայ Գյաղաղայի կուլեկտիվները ձմեռվա կեսին մնացել են առանց կերի:

ԱՆՏՆՆԵԼ ՊԼԱՆԱՅԻՆ ՈՒ ՌԱՑԻՈՆԱԼ ԿԵՐԱԿՐՄՆԵՐ

Սոցիալիստական սեկտորի մի մասի կերով ապահովված չլինելը հետևաք հանուշա կոլտնտեսութիւնների և խորհ-

տնտեսութիւնների թույլ աշխատանքի: Մենք չկարողացանք ոգտագործել վոչ միայն այն առավելութիւնները, վոր ունեն խոշոր տնտեսութիւնները, այլև այն բոլոր հնարավորութիւնները, վոր ունեյինք մեր տրամադրութեան տակ: Այն խորհտնտեսութիւններն ու կոլտնտեսութիւնները, վորոնք այս ձմեռն ապահովված չեն կերով՝ նրանց համար մարտական խնդիր է՝ այժմյանից իսկ, առանց հապաղելու, ամենալուրջ միջոցներ ձեռք առնել՝ այդ պակասը լրացնելու համար: Այդ գործն ինքնահոսի թողնելով, հույսը դնելով կենտրոնական որդանների ոգնութեան վրա՝ այդ խնդիրը դրական կերպով վճուել անհնարին է: Դրա ամենաոռելի և ամենաապահով միջոցը կայանում է ներքին միջոցների մղրիլիգիւղայի և անասունների ձմեռվա կերակրումը կազմակերպված տակելու միջ: Այստեղ տեղական ընկերներին պետք է զգուշացնել մի բանում: Անասունների ռացիոնալ կերակրման միանգամայն խրախուսելի նպատակով մի քանի տեղեր մեխանիկորեն սկսել են գործադրել ռացիոնի ընդհանուր, դիտութեան կողմից մշակված նորմաներ: Այդ խրախուսելի կլինի, յեթե մենք լիուլի ապահովված լինելից ամեն տեսակի կերերով: Մեր ազդոնոմներից մեկը Ղարաբերդիայի չըջանի կոլխոզներից մեկում վերջերս սկսեց նույնութեամբ գործադրել գրքից վերցրած նորմաները, առանց կոլխոզի ունեցած կերի պաշարն ինկատի ունենալու: Ինչ ստացվեց դրանից: Դրանից ստացվեց այն, վոր անասունները մի քանի շաբաթում չաղացան, սակայն կերը վերջացավ և նրանք սկսեցին մաշվել կրկնակի արագութեամբ: Ուրեմն խորհտնտեսութիւններն ու կոլտնտեսութիւնները՝ ապրանքային ֆերմաներն անմիջապէս պիտի կազմեն ձմեռվա կերի պլանները՝ յերնելով վոչ թե ընդհանուր նորմաներից, այլ յեղած կերի քանակից, և կերի ծախսումը դասաւորեն այնպես, վորպէս՝ դի բովանականաւ լրիւ կերպով: Պետք է վնասակար կերպով վերջ տալ անպլան և անկանոն կերակրումը: Հանդուրժելի չե, յերբ դեռ սոցիալիստական ձեռնարկութիւնների մեջ չարունակվում է անասունների կերակրումն «աչքի չափով»:

Անասունների կերակրումը պետք է կատարել չափով, բոտ հաստատված պլանների: Այդ խնդրի վրա հատուկ ուշադրութիւն պիտի դարձնեն մանավանդ կոլեկտիւ տնտեսութիւնները: Դրա համար հարկավոր է, վոր կուլեկտիւ տնտեսութիւնները՝ 1. առանձնացնեն կազմակերպված ֆեր-

մաների համար անհրաժեշտ քանակությամբ կեր, 2. միջոցներ ձեռք առնեն, վորպեսզի կոլտնտեսություն մտնող նոր անդամները կոլտնտեսությունը հանձնեն իրենց համայնացվելիք անասունների քանակի համապատասխան խոտ ու դարման, 3. պլանները կազմեն կոլտնտեսություն և ֆերմայի տեղի ունալ հնարավորություններից յեկնելով, 4. աշխուս կատարեն կերի ծախսումը, վոր վարնան սկզբի ամիսներին անասունները, մանավանդ աշխատող անասուններն, ապահովված լինեն կերով:

Կերի պլանային ու խնայողաբար դործածություն պատասխանատվությունը պետք է դնել կերի պաշարներին կրցված կոլտնտեսական հատուկ բրիգադների վրա, վորոնց յեկամուտը (աշխուրբը) պետք է չափել նրանով, թե նրանք ինչպես կկիրառեն մշակված նորմաները, ինչպես կապարեն յուրաքանչյուր շյուղ խոտի համար, կերի խիստ ռեժիմի համար:

ՎՃՈՍԱՍՆՈՐՈՒՆ ԼԱՅՆԱՑՆԵԼ ԽՈՏԱՐՈՒՅՍՆԵՐԻ ՅԵՎ ԱՐՄԱՍԱՊՏՈՒՂՆԵՐԻ ՅԱՆԲԸ

Սակայն ձմեռն անասուններին կերով ապահովելու խնդիրը վերջնականապես չի կարելի վճռել առանց ցանովի խոտերի ցանքադաշտերը մաքսիմալ չափով ընդարձակելու: Յեվ պետք է ասել, վոր այդ ասպարիցում դրությունը միանգամայն անբավարար է: Չնայած նրան, վոր բավականին ժամանակ արդեն ընդունված է, վոր Հայաստանը գլխավորապես անասնապահական յերկիր է, բայց դժբախտաբար, կոնկրետ ձեռնարկություններ չեն յեղել ցանովի խոտերի տարածություններն ընդարձակելու գործում: Միայն վերջին յերկու տարվա ընթացքում այդ ուղղությամբ վորոշ աշխատանք տարվեց, վորը սակայն, զգալի հետանքներ չունեցավ: 1930 թվականին ցանովի խոտերի տարածությունը հավասար էր ընդամենը 5.500 հեկտարի, վոր կազմում է Հայաստանի բոլոր ցանքերի տարածության 1 ու կես տոկոսը: Նույնիսկ դուռ անասնապահական շրջաններում ցանովի խոտերի տարածությունը շատ չնչին սեղ է բռնում: Այդպես, որինակ, Սյրբարայի շրջանը, վոր 1930 թ. ուներ 14.760 հեկտար ցանք, ուներ ցանովի խոտերի տարածություն միմիայն 38 հեկտար, Ստեփանավանի շրջանի 10.615

հեկտար ցանքերից միայն 150 հեկտարն էր խոտաբույսերի տակ դրված:

1931 թվին մենք ունեցանք այդ խնդրում, թեև աննշան, բայց վորոշ բեկում: Հասցնելով ցանովի խոտերի տարածությունը մինչև 9.000 հեկտարի՝ մենք հասանք խոտացանություն միութենական միջին տոկոսին— 3 և կես տոկոս: Սակայն մեր շրջանների խոշորագույն մասն անասնապահական շրջաններ են, դրա համար էլ այդ բեկումը պետք է համարել միանգամայն անբավարար: Անհրաժեշտ է այս կարևորագույն գործում 1932 թ. անպայմանորեն առաջ բերել զգալի բեկումն: 20.000 հեկտար ցանովի խոտերի և 4.500 հեկտար սիրոսային բյուսերի ցանքային տարածությունների պլանը պետք է համարել միմիայն, և ձգտել ամեն կերպ այդ պլանը գերազանցել:

Ցանովի խոտերի տարածություններն ընդարձակելու գործում վճռական դեր է կատարում սերմացուով ապահովված լինելու հարցը: Յեթե մենք 31 թ. չկարողացանք ավելի շատ ցանել, դրա հիմնական պատճառը համապատասխան քանակությամբ սերմերով ապահովված չլինելն է. դրա համար 1931 թ. մենք ձեռնարկեցինք ցանովի խոտերի վորոշ տարածություն պահել սերմացուի համար: Սակայն դժբախտաբար, ընդունված պլանները չկատարվեցին և այդ կարևորագույն ձեռնարկումը պրավալի յենթարկվեց: Այս տարի մենք պետք է կազմակերպենք սերմաբուծական գոլտնտեսական ֆերմաներ, սեղծենք խոտաբույսերի մեր սեփական սերմացուն և վերջ տանք կենտրոններից սերմի սպասելու մեր հին, վնասակար սովորությունը: Ցանովի խոտերի և սիրոսային կուլտուրաների տարածությունները սերմացուով ապահովելու խնդիրը չափադանց կարևոր է, վորի վրա իրենց ուշադրությունը պետի կենտրոնացնեն բոլոր կազմակերպությունները:

ԲԱՐՁՐ ԱՐԴՅՈՒՄԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ «ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԻՑ»
ՄԵԿԸ ԽՍԱՅՐԱՄ ՅԵՎ ՀՅՈՒԹԱԼԻ ԿՍՐՆ Ե

Բոլոր այդ ձեռնարկումներով մենք կարող կլինենք ապահովել սոցիալիստական սեկտորի անասունները ձմեռային կոշտ կերով, գլխավորապես խոտով: Սակայն դա չի վճռում անասունների արդյունավետությունը բարձրացման հարցը:

Դրանում վճռակա՞ն դերը պատկանում է կերի կազմին և կե-
րակրման մեթոդներին: Անասունները կարող են տալ բարձր
արդյունավետութուն միայն այն ժամանակ, յերբ նրանք
ստանում են անհրաժեշտ չափով հյութալի և խտացրած կեր:
Մինչդեռ այդ կարևորագույն խնդրին հարկ չեղած ուշա-
դուրսությունը չի դարձվում: Յեմբուպայի և Ամերիկայի անա-
սունների բարձր արդյունավետության «գաղտնիքներից»
մեկն էլ կայանում է նրանում, վոր անասունների կերի խո-
շորագույն մասը կազմում է խտացրած և հյութալի կերը:

Առաջին անգամ այս տարի սոցիալիստական սեկտորում
անասունների կերակրման ուսցիոնի մեջ մասնակցում է նաև
սիրոսը: Սակայն պլանների վոչ լրիվ կատարումը չի ապահո-
վում անասուններին ձմեռյա ամիսներին լրիվ ապահովել սի-
րոսով: Այնլի անսխալանձելի յե կոլտնտեսությունների և
խորհանտեսությունների դուրսումը խտացած կերի տեսա-
կետից:

Այստեղից մենք գալիս ենք այն կարևոր յեզրակացու-
թյան, վոր խորհանտեսությունները և կոլտնտեսային ֆեր-
մաներն ամենալուրջ միջոցները ձեռք պիտի առնեն՝ լրիվ
կերպով ապահովելու իրենց հյութալի և խտացրած կերով:
Դրա համար անհրաժեշտ է, վորպեսզի՝ 1. խորհանտեսու-
թյունները և կոլտնտեսային ֆերմաները, իրենց ցանքսերի
տարածությունները պլանավորելիս այնպես բաժանեն
ցանքսի տարածություններն ըստ կուլտուրաների, վորպեսզի
ցանքսերից ստացվելիք արդյունքը լրիվ կերպով ապահովի
կոլտնտեսություններն ու խորհանտեսությունները սիրոսա-
յին և խտացրած կերով: 2. նրանք վերջ պիտի տան անսխա-
տեմ և անկանոն կերակրմանը, կյանքի մեջ անցկացնելով
կաթնատու անասուններին տրվելիք կերի նորման՝ ոգտվելով
գետության տվյալներից: Կրկնում եմ, չպիտի մոռանալ, վոր
նորմաները կյանքում անցկացնելու առաջին նախապայմանը
մեր կոլխոզներն ու սովխոզներն իրենց սեփական կերով ա-
պահովելն է: Յեթե մենք այդ յերկու կարևոր պայմանները
կարողանանք իրագործել, այն ժամանակ կարող կլինենք
վստահորեն ասել, վոր իսկապես մենք վճռել ենք մեր սո-
ցիալիստական անասնապահության արդյունավետության,
հետևապես նրա ապրանքայնության բարձրացման կարեվո-
րագույն խնդիրներից մեկը:

ՎԵՐՋ ԱՐՈՏՆԵՐԻ ԲԱՐԲԱՐՈՍ ՈԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆԸ

Ձմեռյա կերով ապահովված լինելու և մսուրային կե-
րակրման մեթոդների կարևորությունը շեշտելը չի նշանա-
կում սակայն, վոր մենք աչքաթող պիտի անենք մեր արոտնե-
րի ոգտագործման խնդիրը: Ընդհակառակը, փորձը ցույց է
տալիս, վոր տարվա ընթացքում կովերից ստացված կաթի
60—70 տոկոսն ստացվում է արածելու շրջանում, իսկ մնա-
ցածը մսուրային կերակրման շրջանում: Արոտների ոգտա-
գործման ձիշտ կազմակերպման համար հարկավոր է ամենից
առաջ վերջ տալ գոյություն ունեցող արոտների բարբարոս
ոգտագործմանը: Վերջ տալով անհատական տնտեսություն-
ներին հատուկ այդ բարբարոս ոգտագործմանը՝ պետք է ամ-
բողջովին փերակառուցել արոտային տնտեսությունը և
կազմակերպել արոտների ուսցիոնալ ոգտագործում: Իսկ ա-
րոտների ուսցիոնալ ոգտագործումը կազմակերպել՝ դա նշա-
նակում է արածեցման շրջանի բոլոր ամիսներին
անասուններին ապահովել առատ և հյութալի կերով:

Այն, վոր Հայաստանի արոտների և խոտհարքների խո-
շոր է ամենալավ մասը կենտրոնացված է օգոսեկտորում, դա
նշանակում է, վոր արված է առաջին և հիմնական քայլը՝
արոտների բարբարոս ոգտագործմանը վերջ տալու և արո-
տային տնտեսության վերակառուցման ուղղությամբ: Այժմ
հարկավոր է կատարել վերջին և վճռական քայլը—կազմա-
կերպել արոտների ոգտագործման այնպիսի կարգ, վար հա-
մապատասխանում է խոշոր սոցիալիստական տնտեսաբյու-
ների հնարավորաբյուսներին և պահանջներին: Դրա համար
անհրաժեշտ է տարրական միջոցառումներ—արոտները քարե-
րից մաքրել, պարագտացնել, մաքրել արոտները թունավոր
բույսերից, ճառագահներ անցկացնել, ապահովել արոտնե-
րը ջրով և այլն—կարգավորել արոտները և բարձրացնել նը-
րանց խտավետությունը:

Սակայն պետք է ասել, վոր անցած տարի խորհանտեսու-
թյունների և կոլտնտեսությունների այդ ուղղությամբ տա-
րած աշխատանքը յեղել է չափազանց չնչին: Խորհանտեսու-
թյուններից միմիայն 1 տուս խորհանտեսությունն է, վոր քի-
թե շատ բավարար չափով կատարել է այդ աշխատանքը
(փոքրված է 1070 հեկտար, պարագտացված է 130 հեկտար,

քար համարված է 463 հեկտար)։ Իսկ մյուս խորհրդանունա-
թյունները համարյա վոչինչ չեն արել, որինով՝ Յանըխ
խորհրդանունաթյունը քար համարել է միմիայն 400 հեկտար
արոտներից։ Մեմյոնովկայի խորհրդանունաթյունը վոչինչ չի
արել նույնիսկ արոտների փոցխելու ուղղությամբ, չնայած
վոր այդ խորհրդանունաթյունը բոլորովին աղանդված է ա-
րոտային փոցխելով։ Նույնը և կոլտնտեսություններում. վեր-
ջին տվյալների համաձայն, կոլտնտեսություններն արոտնե-
րից քար համարել են միայն 500 հեկտարի վրա։ Կոլտնտեսու-
թյուններին, արոտները պարարտացնելու համար, պլան եր
տրված պատրաստել 10 խոշոր Փերմոներին կից անասուննե-
րի աղբի համարման կետեր. չնայած վոր պահանջված դրա-
մը ժամանակին բաց եր թողնված՝ բայց և այնպես այդ կե-
տերից մոտ մեկը չի պատրաստվել։

1932 թ. պետք է ծախայել յայն աշխատանք արոտների
լավացման համար նախնական միջոցառումներ անցկացնելու
ասպարիզում։ Այդ աշխատանքները չափազանց հեշտ են, կա-
պիտայ ներդրումներ չեն պահանջում, բայց տալիս են խոշոր
հետևանքներ՝ արոտների խոտավետությունը բարձրացնելու
տեսակետից։ Հարկավոր է միաժամանակ ուշադրություն
դարձնել արոտների վորոշ մասը խոտհարքների վերածելու
աշխատանքին։ Հարկավոր է հենց այժմյանից առանձնաց-
նել խորհրդանունաթյուններում և կոլտնտեսություններում
ամենալավ արոտները և հարկավոր միջոցառումներով վերա-
ծել այդ արոտները խոտհարքների։ Այդ միջոցով առանց չա-
փազանցության կարելի չեք ասել, վոր մենք մոտակա տարի-
ների ընթացքում կարող ենք բնությունից հարյուր հազարա-
վոր հեկտար նոր խոտհարքներ պոկել։

Դրա հետ միաժամանակ վճարականապես պետք է վերջ
տալ կոլտնտեսություններում և խորհրդանունաթյուններում
գոյություն ունեցող արոտների անսխտեմ և նախնական ձևի
տրամեցմանը և անցնել արոտների սխտեմատիկ ոգտադործ-
մանը, վոր կազմում է սոցսեկտորի արոտային տնտեսության
վերակառուցման յերկրորդ վճարական մոմենտը։ Դրա համար
անհրաժեշտ է, վոր բոլոր կոլտնտեսությունները և խորհրդ-
դային տնտեսություններն ուսումնասիրեն իրենց արոտները,
բաժանեն արոտները վորոշ մասերի և կազմակերպեն անա-

ոտների արածումն ըստ մասերի (հատվածների)՝ հերթական
կարգով։

Արոտների կանոնավոր և ուղիղնայ ոգտադործման
դեպքում թե՛ արոտների խոտավետությունն և լավանում և
թե՛ արածող անասունների կաթն ու քաչն և բարձրանում։
Պետք է ուսումնասիրել Միոթյան լավագույն խորհրդանուն-
թյունների և կոլտնտեսությունների փորձը, Ամերիկայի և
Գերմանիայի խոշոր տնտեսությունների փորձը և այս տար-
վանից կոնկերտ կերպով անցնել արոտների սխտեմատիկ և
ուղիղնայ ոգտադործմանը և այդպիսով յուծել սոցսեկտորի
արոտային տնտեսության վճարական վերակառուցման խնդի-
րը։

ՄԵՏԻՉԱՑԻԱՆ ԴԱՐՁՆԵԼ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶՆՎԱՅ- ՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՄԵԹՈԴ

Անասնապահության արդյունավետության բարձրացման
յերկրորդ կարևոր միջոցը՝ դա անասունների զեղալին աղ-
նրվացումն է։ Հայաստանի անասունների ցածր արդյունա-
վետության պատճառներից մեկն էլ այն է, վոր մեծ անասուն-
ները, մահավանդ խոշոր յեղջյուլավոր անասունները շատ
ցածր փորակի յեն թե՛ կաթնատվության և թե՛ մսատվության
տեսակետից։ Դրա համար էլ մեր առաջ դրված է, վորպես կա-
րևորագույն խնդիր՝ տեղական անորակ անասունները փոխա-
րինել ավելի արդյունավետ զեղալին անասուններով։

Այս խնդրի իրագործման ամենաճիշտ և ամենաառող-
ված միջոցը՝ դա մետիզացիան է։ Ամերիկյան հասել է անա-
սունների բարձր զեղալին փորակի՝ տեղական անասունների
մետիզատիայի յենթարկելով յեթրոպական յեռկոների բարձ-
րորակ զեղալին անասունների հետ։ Արդեմտիան, վոր հրու-
չակված է բարձր մասին արդյունք տվող խոշոր յեղջյուլա-
վոր անասուններով՝ դրան հասել է բաղառասեմ մետիզացիա-
յի միջոցով։ Այնպեղ բոլոր անասունները մետիզացիայի յեն
յենթարկված, ստեղյն դրան հասել են այնպեղ 50—60 տար-
վա ընթացքում։ Մետիզացիայի այդպիսի ժամանակամեծ-
ցը և տեմպերը մեղ համար, ի հարկե, անընդունելի յե։ Այն,
ինչ կատարել են Ամերիկյան և յեթրոպական յեռկոները 50 . 60
տարվա ընթացքում՝ մենք պիտի կատարենք մի քանի
ընթացքում։

Թե Միության մեջ ինչպիսի խոչոր նշանակութիւնն է տրվում անասունների ցեղային ազնվացման գործին՝ յերևում է թեկուզ նրանից, վոր արդեն կազմակերպվել են և այս տարի ավելի մեծ չափով պիտի կազմակերպվեն ազնվացեղ անասունները առանձին խորհրդակցութիւններ: Հայաստանի անասնապահության սոցիալատական սեկտորն ևս պետք է հատուկ ուշադրութիւն դարձնի այդ կարեւորագույն աշխատանքին: Մինչդեռ պետք է ասել, վոր այդ ինչպիսի միջն յայտնի վրա յի թողնված յեղել և չափազանց անբավարար են ողտազործվում յեղած հնարավորութիւնները:

Ամենից առաջ հարց է ծագում թե ցեղային անասունների վոր տեսակն ավելի նպատակահարմար է դարգացնել մեզ մոտ: Արդեն յեղած փորձով հաստատվում է, վոր խոչոր յեղչուրավոր անասուններից սեմմեկտալ և շվից ազնվացեղ տեսակներն են, վորոնք ավելի լավ են հարմարվում տեղական պայմաններին, հետեապես այդ յերկու տեսակների միջոցով մենք պետք է լալացնենք մեր խոչոր յեղչուրավոր անասունների հոտերը: Վոչխարաբուծության մեջ, վորը զարգանալու յի մեզ մոտ մտաբերային ուղղութեամբ, մետիղացիայի աշխատանքները պետք է դարգացնել՝ ողտազործելով ամերիկական ռամբուլյե կոչված մերինոս վոչխարի տեսակը, վորն ամենահարմարն է և ամենաարդյունավետը մեր պայմանների համար: Մեր տեղական վոչխարները մետիղացիայի յենթարկելով ռամբուլյե մերինոսի հետ՝ մենք վոչ միայն միջանի անգամ կբարձրացնենք վոչխարից ստացվող բոլոր բանակը, այլև կփոխարինենք վոչխարից ստացվող կոպիտ բուրդն ավելի փափուկ մերինոսային բոլորով: Մեր տեղական վոչխարները մաղես տեսակը հռչակված է մսի և բոլոր լավ վորակով: Իմ կարծիքով, մաղեսը, անշուշտ, դեռ բավական ժամանակ մեր վոչխարների հոտի հիմնական մասը պետք է յինի և այդ ուղղութեամբ պետք է ուժեղ աշխատանք տանել: Սակայն կտակած չի կարող յինել, վոր մաղես տեսակի վոչխարը մետիղացիայի յենթարկելով ցեղային բարձրորակ ազնվացեղ մի այլ տեսակի հետ՝ մենք կստանանք մետիս, վորը թե՛ մսի և թե՛ բոլոր կողմից կլինի ավելի արդյունավետ: Գրա համար ել անհրաժեշտ է այդ ուղղութեամբ հենց այժմյանից կատարել մասնաշաղկան փորձեր:

Անասունների մետիղացիայի աշխատանքն արագացնելու

համար անհրաժեշտ է սոցիալիստական սեկտորի հոտերն ապահովել ազնվացեղ արտադրողներով, սակայն պետք է ասել, վոր կոտնտեսութիւնների հոտերը չառ քիչ են բավարարված ազնվացող արտադրողներով: Բավական է ասել, վոր 1931 թ. կոտնտեսութիւնների համար Միության մյուս վոչխարից բերված են ընդամենը ցուլեր՝ 150 գլուխ, վոչխարներ՝ 150 գլ., խոյեր՝ 200 գլուխ: Ցեղային արտադրողներով ավելի ապահովված են խորհրդակցութիւնները. որինակ՝ Յանքիի խորհրդակցութիւնն ունի 14 զտարյուն սեմմեկտալ և 62 խոռնուրդ սեմմեկտալ ցուլեր, Լոռու խորհրդակցութիւնն ունի 66 զտարյուն սեմմեկտալ և չվից ազնվացեղ ցուլեր:

Սակայն պետք է ասել, վոր այդ ցուլերն ողտազործվում են չափազանց անբավարար, վորն արտահայտվում է հետևյալ մոմենտով՝

1. Բեղմնավորման կամպանիան անց է կացվում վոչ լրիվ և անկանոն, վորի հետեանքով ցեղային ցուլերի արտադրողականութիւնը լրիվ կերպով չի ողտազործվում: 2. ցեղային ցուլերից մեկը հորթների վորոշ մասը, վատ ինամբի պատճառով, ստուկում են և 3. ազնվացեղ անասունները պահվում են վատ պայմաններում:

Սոցիալիստական սեկտորի հոտերը կարճ ժամանակվա ընթացքում ազնվացեղ անասուններով փոխարինելու խնդիրը հեշտութեամբ իրագործելու միջոցներից մեկն էլ արհեստական բեղմնավորումն է: Բեղմնավորման այդ մեթոդը չափազանց հեշտ է և միաժամանակ չափազանց և՛ ֆիզիկալ վոր: Բավական է ասել, վոր բնական գուղավորման միջոցով մի ցուլը կարող է բեղմնավորել 40-50 կով, իսկ արհեստական բեղմնավորման միջոցով՝ 200-250 կով՝ մի սեզոնի ընթացքում: Թե ինչքան խոչոր նշանակութիւն են տալիս Միության կենտրոնական որդաններն արհեստական բեղմնավորմանը, յերևում է թեկուզ նրանից, վոր միմիայն Մասլոտրեսի դժով նախատեսված է 1932 թ. արհեստական բեղմնավորման յենթարկել 2 միլիոն կով: Անցած տարի մեր խորհրդակցութիւնները և կոտնտեսութիւնները պրալայի յենթարկեցին արհեստական բեղմնավորման կամպանիան, միայն Լոռու խորհրդակցութիւնը զբաղվեց այդ կամպանիայով: Բայց

այն ել 1.112 կով բեղմնավորելու յնխարին սեզոնի ընթացքում բեղմնավորվեց 300 կով:

Ամենալուրջ ուշադրութեան դարձնելով անասունների ցեղային աղնվացման աշխատանքներին, մաքսիմալ չափով ոգտագործելով յեղած հնարավորութիւնները և լայն չափով կիրառելով արհեստական բեղմնավորումը՝ պետք է կարճ ժամանակվա ընթացքում վճռել խորհտնտեսութիւնների և կոլտնտեսութիւնների տեղական անասունների մետրղացիայի յենթարկելու խնդիրը:

ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐՆ ԱՊԱՀՈՎԵԼ ՆՈՐ ՏԻՊԻ ԳՈՄԵՐՈՎ

Անասունների արդյունավետութեան բարձրացման գործում, անշուշտ, վճռական դեր է կատարում անասունների խնամքը: Կասկածից դուրս է, վոր մեր բոլոր ձեռնարկումներն արդյունավետութեան բարձրացման գործում անհետեւանք կման, յեթե անասունների խնամքը զրկած չլինի հարկ յեղած բարձրութեան վրա, յեթե նրանք սպահովված չլինեն պատշաճ, սոցիալիստական խոշոր տնտեսութիւններին համապատասխանող գոմերով:

Մեր կոլտնտեսութիւնների և ֆերմաների անասունները համարյա պահվում են գյուղացիական առանձին գոմերում: Հասարակական ընդհանուր գոմերի բացակայութիւնը զորկում է կանոնավոր կերակրման, խնամքի, կոնտրոլի հնարավորութիւնը: Մեր խորհտնտեսութիւնների անասունների մեծ մասը նույնպէս պահվում է գյուղական առանձին գոմերում: Իսկ խորհտնտեսութիւնների բաղաներում ընդհանուր գոմերում պահվող անասունները գտնվում են, շատ քիչ բացառութեամբ, անտանելի պայմաններում: Մի շարք խորհտնտեսութիւնների գոմերից շատերի կտուրները, վատ ծածկված լինելու պատճառով, կաթում են, անասունները կանգնած են ցեխի մեջ. սանիտարական վատ պայմանների, անասնաբուժական մշտական հսկողութեան բացակայութեան պատճառով, անասունների մեջ լայն չափով տարածված են տարաբնույթի հիվանդութիւնները (որ. Լոռու խորհտնտեսութիւնում): Այդպիսի պայմաններում անասուններին կերակրելը և ջուր տալը կատարվում է սնկանոն, խնամքը տարվում է շատ վատ:

Այս բոլորի հիմնական պատճառներից մեկն այն խոշոր թերութիւններն են, վոր մենք ունենք սոցիալիստական սեկտորի գոմերի շինարարութեան ասպարիզում: Մեր դանդաղ-կոտուրեան, լուրջ աշխատանքի, ինչպէս և դեֆիցիտային շինանյութերը ժամանակին չստանալու պատճառով՝ կոլտնտեսութիւնների գոմերի կառուցումը շինարարութեան ամենապետուն ամիսներին՝ համարյա չէր կատարվում: Այս կարեւոր աշխատանքի թուլ ընթացքը համար հանցավոր են վուչ միայն խորհտնտեսութիւնների դիրեկտորները, չրջանային և կենտրոնական մարմինները, այլև Սկոտովոդի և Մասլոտրեստի կենտրոնները, և մանավանդ Զակեսլատրոյը, վորոնք ժամանակին միջոցներ ձեռք չառան շինարարութիւնըն ասպահովելու, և յերեան հանցին այդ ասպարիզում հափաղանց թուլ զեկավարութիւն: Միայն աշնան ամիսներին, շնորհիվ կենտրոնական կոմիտեյի միջոցառումների, վորոշ բեկումն առաջ յեկավ խորհտնտեսութիւնների շինարարութեան ասպարիզում: Սակայն շինարարական սեզոնի կարճ ժամանակ մնալու հետեանքով, հնարավոր յեղավ վերջացնել գոմերի միայն փոքր մասի շինարարութիւնը: Դրա հետեանքով խոշոր յեղձուրավոր անասունների մեծ մասը տեղավորված է գյուղերում՝ գյուղացիական առանձին գոմերում: Այսպէս, Յանրիսի խորհտնտեսութեան անասուններից միմիայն 1200-ը տեղավորված են խորհտնտեսութեան գոմերում, իսկ մնացածը տեղավորված է գյուղում: Ազրաբայի խորհտնտեսութեան անասունները տեղավորված են 14 գյուղերում, իսկ խորհտնտեսութեան կենտրոնացման բազայում տեղավորված է ընդամենը 300 գլուխ անասուն: Այդ դրութիւնը հատուկ է նույնպէս մյուս բոլոր սովխոզներին:

Նույն պատկերն ունենք նույնպէս կոլտնտեսային գոյաշինարարութեան ասպարիզում, վորտեղ կատարվել է շինարարութեան միայն 25-30 տոկոսը: Դա հետեանք է այն բանի, վոր ժամանակին չծախարվեց աշխատանք շինանյութեր պատրաստելու համար. խոշոր չափով դրա վրա աղքեց նույնպէս անտառանյութերի պակասութիւնը: Կոլտնտեսութիւնների և չրջանային կազմակերպութիւնների անտարբերութեան հետեանքով՝ կոլտնտեսութիւնների գոմերի շինարարութիւնը տապալվեց նույնիսկ անտառային չրջաններում: Մինչդեռ պարզ է, վոր ուշադիր վերաբերմունքի և ժամանակին հարկ

յեղած միջոցները ձեռք առնելու միջոցով կարելի չէր պատ-
րաստել տեղական անտառանյութեր և գլխի չափով կատա-
րել շինարարության պլանները:

Կատուցվող գումերն ունեն մի շարք պահպանություններ և
անհամարություններ, վորոնցից հիմնականն այն է, վոր
գոմերը համարեցված չեն մեխանիզացիայի համար:

Այժմ յանից իսկ բոլոր կողմակերպությունները և ամենից
առաջ խորհանդեսությունների ու կոլտնտեսությունների
դեկալարները պետք է պատրաստվեն 1932 թ. սեպտեմբերի շի-
նարարության համար: Այս տարվա ընթացքում մենք անպայ-
մանորեն պետք է վերջացնենք կոլտնտեսությունների և
խորհանդեսությունների համար կառուցվող գոմերը, ձեռ-
նարկենք նորերի շինարարությունը, վերակառուցենք հին
գոմերը՝ հարմարեցնելով նրանց մեխանիզացիայի համար:

Շինարարությունը կատարվել և մինչև այժմ առանց
հիմնական պլանների: Անհրաժեշտ է անմիջապես սկսել հիմ-
նական պլանները կազմելու աշխատանքները, գոմերի կա-
ռուցման համար տեղ հատկացնել վոչ թե պատահական կեր-
պով, ինչպես մինչև այժմ կատարվում էր, այլ յեղին հիմ-
նական պլաններից: Կատուցումները պետք է կատարել վոչ
միայն համապատասխան ապրանքային ֆերմաների և խորհ-
անդեսությունների ներկա պահանջների, այլև նրանց ըն-
դարձակման և գոմերի մեխանիզացիայի հեռանկարների:

Հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել նույնպես ա-
նասունների մեջ տարածված հիվանդությունների դեմ պայ-
քարին: Շնորհիվ սանիտարական անսպաստ պայմանների,
նախադուռական միջոցների բացակայության, անասնաբու-
ժական կադրերի պակասության, կոլտնտեսությունների,
մանավանդ խորհանդեսությունների հոտերում բավականին
տարածված են դանադան հիվանդություններ, վորի հետե-
վանքով անասունների, մանավանդ հորթերի, սատկումը բա-
վականին բարձր տոկոսի յե հասնում: Անհրաժեշտ է լավաց-
նել անասունների խնամքի պայմանները, վերջ տալ հիվանդ և
առողջ անասուններին մի տեղ պահելուն, ապահովել խորհ-
անդեսությունները և կոլտնտեսային ֆերմաներն անասնա-
պահական կադրերով, խորհանդեսային բանվորների և կոլ-
տնտեսականների մեջ լայն տարածել անասնաբուժական վի-
տիլիքներ և այլն:

Մեխանիզացիան սոցիալիստական անասնապահության
արտադրողականության բարձրացման կարևորագույն պայ-
մաններից մեկն է: Բարձրացնելով արտադրողականությունը՝
մեխանիզացիան միաժամանակ խիստ կրճատում է խորհան-
դեսությունների բանվորական ուժի պահանջը, վորը (բա-
նումը) մանավանդ լարված է լինում դաշտային աշխատանք-
ների և խոտհարքի ժամանակ:

Ներկայումս կարելի չէ մեխանիզացիայի յենթարկել խո-
չոր անասնապահական տնտեսությունների բոլոր աշխատանք-
ները: Մեխանիզացիան կատարվում է հետևյալ յերեք հիմ-
նական ուղղություններով— 1. կեր ստանալու մեխանիզա-
ցիա (մեխանիզացիայի յեն յենթարկվում ցանքերի և խոտ-
հրձի աշխատանքները): 2. անասունների կերակրման և խը-
նամքի մեխանիզացիա (մեխանիզացիայի յե յենթարկվում
անասուններին կեր տալը և ջրելը, աղբը դուրս տանելը, կե-
րի նախնական պատրաստումը և այլն): 3. անասնապահա-
կան արդյունքների հավաքում (մեխանիզացիայի յե յեն-
թարկվում, որինակ, կթելը, վոչխարի բուրդ խուզելը և
այլն):

Այդ բոլորն արդեն գործադրվում են վոչ միայն Ամերի-
կայում և յեվրոպական յերկրներում, այլև Միություն մի
շարք խորհանդեսություններում և առաջավոր, խոչոր կոլ-
տնտեսություններում: Հայաստանի խորհանդեսությու-
նում և կոլտնտեսություններում 2-րդ և 3-րդ կարգի մե-
խանիզացիա գոյություն չունի: Առաջին կարգի, այսինքն՝
խոտհարքի և խոտավաքի մեխանիզացիայի համար ան-
հրաժեշտ մեքենաներ կան, սակայն ոգտագործվում են շատ
վատ: Նրանց զգալի մասը խորհանդեսություններում փչաց-
ված են և չեն ոգտագործվում: Մեր սովորական խոտհարքի
մեքենաները չեն կարող հնձել ցածր կանգնած խոտը, վորը
հնձելու համար գործ է ածվում, այսպես կոչված, այսինքն՝
կան խոտհարք մեքենան: Ցանրխի և Լոռու խորհանդեսու-
թյուններն ապահովված են այդ մեքենաներով, լայց մինչև
այժմ նրանք գործածություն չեն չեն դրել գրանց:

Սոցիալիստական անասնապահական ձեռնարկություն-

ներք պետք է կառուցվեն տեխնիկական բարձր բաղադրի միտ։ Ամենախիստ հակահարկածը տալով մեխանիկացիայի թերա-
գնահատմանը՝ այժմյանից խսկ միջոցներ ձեռք պետք է առ-
նել՝ խորհանդեսութունները և ապրանքային ֆերմաները
մեխանիկացիայի և երկտրոֆիկացիայի յենթարկելու։ Մե-
խանիկացիայի հիման վար մենք կկարողանանք հասնել աշ-
խատանքի արտադրողականության այն բարձր աստիճանին,
վոր կարող են տալ սոցիալիստական անասնապահության
ձեռնարկությունները։

ԶՈՈՏԵՆՆԻԿԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՆԹԱՐԿԵԼ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԾՈՒԾՅԱՆ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԻՆ

Անասնապահության սոցիալիստական վերակառուցման
առջև դրված ալք հակալական խնդիրների հաջող լուծումը
պահանջում է նորագույն տեխնիկայի և գիտության նորա-
գույն տվյալների ամենայայն կիրառումը՝ սոցիալիստական
սեկտորում։ Աշխատանքի վորակի լավացումը, անասնապա-
հության արդյունավետության բարձրացումը պահանջում
են գիտության անմիջական և ակտիվ մասնակցությունը սով-
խողների և կոյխողների աշխատանքներին։ Պարզ է, վոր այն
բոլոր նվաճումները, վոր ձեռք է բերել գիտությունն անաս-
նապահության ասպարիզում, ամենայայն կերպով պիտի կի-
րառել մեր կոյխողներում և սովխողներում։ Իսկ այդ նվա-
ճումները բավականին խոշոր են։

Գիտության նվաճումներն անասունների կերակրման,
խնամքի, կերակրի պատրաստման և անասունների բարձրաց-
ման ասպարիզում արդեն պրակտիկ կիրառվում են յեկրոպա-
կան յերկրներում և միության խոշոր տնտեսությունների
մեջ։ Սակայն զոոտեխնիկական գիտությունը, հենվելով
բիոլոգիական տվյալների վրա, արդեն անցել է զարգացման
ավելի բարձր աստիճանին։

Գիտությունն այժմ կարող է բարձրացնել անասուննե-
րի արդյունավետությունը վոչ միայն կերակրման և խնամքի
դաշխոնալիզացիայի միջոցով, այլև ակտիվ կերպով միջա-
մրտելով կենդանու մարմնի մեջ կատարվող պրոցեսներին։
Պրոֆ. Զիծովսկու փորձերը խնդրացիայի ասպարիզում,
պրոֆ. Զալադովսկու փորձերը կնդրկրինոլոգիայի ասպա-

րիզում պարզ ցույց են տալիս, վոր ակտիվ միջամտելով ան-
ասունի որդանիզմի կյանքի մեջ, կարելի յե վոչ միայն ա-
րագացնել ծննդյան պրոցեսները, վոչ միայն կարճացնել ան-
ասունի հասունացման ժամանակամիջոցը, այլև ցանկացած
ուղղությամբ զարգացնել կենդանու այս կամ այն հատկու-
թյունները։ Թեթև խիբուրդիական միջոցներով (վոր կատար-
վում է զլխավորապես կենդանու մի քանի գեղձերի վրա),
կարելի յե փոխել կենդանու մորթու կազմը և գույնը, ցան-
կալի ուղղությամբ, կարելի յե հսկայական չափով ավելաց-
նել կենդանու քաշը, նրա կաթնատվությունը և այլն։

Գիտությունը բաց է անում հսկայական պերագրեկտիվ-
ներ սոցիալիստական անասնապահության առջև։ Սերտ կապ
պահպանելով Միության գիտահետադոտական հիմնարկու-
թյունների հետ, Հայաստանի գիտական հիմնարկները պետք
է ուժեղացնեն և հիմնովին վերակառուցեն իրենց աշխա-
տանքները։ Այդ տեսակետից խոշոր անելիք ունի Լոռու
գոնալ կայանը, վորի ուժեղացման համար մենք պետք է
հարկ յեղած ուշադրությունը դարձնենք։

Պետք է ուշադրութեղ գիտության բոլոր նվաճումները,
տեղափոխել և կիրառել մեզ մոտ Միության մեջ ձեռք բեր-
ված նվաճումները, յճակելով համապատասխան մեր պայման-
ներին։ Մենք պետք է վերածենք գիտությունը մի եզրը ագ-
րակի անասնապահության սոցիալիստական վերակառուց-
ման գործում։ Պետք է յենթարկել գոտեխնիկական գիտու-
թյունը սոցիալիստական անասնապահության կարիֆմերին,
կոլխոզնիկների և սովխոզների բանվորի սեփականության
դարձել գիտության և տեխնիկայի նվաճումները։

ԾԱՎԱԼԵԼ ԿԱՐԵՐԻ ՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԳՈՐԾԸ

Ինչ խոսք, վոր մեր բոլոր միջոցառումների հաջողու-
թյունը խոշոր չափով կախված է այն բանից, թե ինչ չափով
սոցիալիստական սեկտորն ասպահոված կլինի վորակյալ
կադրերով։

Սակայն, պիտի ասել, վոր կադրերի խնդիրը մեր անաս-
նապահության ամենանեղ տեղերից մեկն է։ Հեռու չզնալու
համար բավական է հայտարարել մի քանի թվեր, վորոնք
ցույց կտան, թե ինչ չափով ասպահոված է սոցիալիստական
ասպահովությունը հարկ յեղած կադրերով։

1931 թ. սովխոզները և կոլխոզները դեռով աշխատող անասնապահական մասնագետները թիվը հասնում էր ընդամենը, բարձր վորակի գոտեխնիկներ—51 հոգի, միջին վորակի գոտեխնիկներ 33, անասնաբուժներ 10 հոգի, բուժակներ՝ 20: Յեւ վարձանալի չէ, վոր մասնագետները այսպիսի պոսկասի հետեանքով, մեր կոլխոզային ֆերմաները բոլորովին ապահովված չեն վորակյալ և միջին մասնագետներով, իսկ սովխոզներն ապահովված են շատ թույլ: Այսպես որինակ, ճանրիի սովխոզը չունի ագրոնոմ, անասնաբուժ, չունի փորձված ագրոտեխնիկներ, Բաղարչայի սովխոզը կարիք ունի անասնաբուժի, գոտեխնիկները, ագրոնոմի և այլն: Արագչայանի վոչխարաբուծական սովխոզը դուրի և բոլորովին վորակյալ մասնագետներից:

Ավելորդ և մ համարում խոսել այն մասին, թե ինչ չափով մեր անասնապահական շրջաններն ապահովված են մասնագետներով: Բավական և միայն ասել, վոր մեր շրջաններից շատ քչերն են, վոր ապահովված են գոտեխնիկներով և անասնաբուժներով:

1932 թվին, ինչ խոսք, վոր այս պահանջներն ավելի յեն մեծանում: Ամենահատկաւ հաշիվներով 1932 թ. լրացուցիչ կերպով մեզ հարկավոր կլինեն միջին վորակի 145 գոտեխնիկներ, 122 անասնաբուժներ և 220 բուժակներ: Սակայն դժբախտաբար այդ պահանջը լրիվ կերպով ծածկել այս տարի մենք հնարավորութուն չենք ունենա: Այս տարվա ընթացքում մեր բարձրագույն և միջին դպրոցները կտան բավական թիվով մասնագետներ: Բայց չնայած դրան, մենք զգալու յենք անասնապահական մասնագետների խոշոր պահանջ:

Բարձր և միջին վորակի պերսոնալի այդ մեծ կարիքը ծածկելու համար անհրաժեշտ և ամենաապահով կերպով ոգտագործել յեղած ուժերը, ավելի մեծ ուշադրութուն դարձնել հեռակա ուսուցմանը, ավելի լայնացնել և բարձր հիմքերի վրա դնել մասնագետների վերապատրաստման գործը և այլն:

Դրա հետ միասին ավելի պետք և ուժեղացնել մասնագետների կադրերի պատրաստման գործը: 1931 թ. անշուշտ մեզ հաջողվեց յայն աշխատանք այդ ասպարիդում: Բավական և հիշել, վոր անցած տարվա ընթացքում կարճատև կուրսե-

րի միջոցով պատրաստվել են 10,759 հոգի, վորոնցից 5,883 տալարապահներ, 1,522 ագրոգոլիպոներ, 1,162 կթողներ, 120 անասնաբուժներ և այլն: Սակայն, պետք և ասել, վոր մասնագետների կադրերի պատրաստման վորակը հարկ յեղած բարձրության վրա չի յեղել: Կուրսերը յեղել են շատ կարճատև, շատ հաճախ պարապմունքներն անկանոն են տարվելիս յեղել, ապահովված չեն յեղել լրիվ և վորակյալ դասատուներով, ուսումնական պիտույքներով և այլն: Անհրաժեշտ և այս տարի վերացնել այդ բոլոր թերությունները, կուրսերի տեվորությունն ավելի յերկարացնել, և վոր գլխավորն և՛ լավացնել մասնագետների կադրեր պատրաստելու աշխատանքների վորակը:

ՀԱՏՈՒԿ ՌԵԶԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄԱՏՂԱՇՆԵՐԻ ԽՆԱՄԻՆ

Ինչպես ասացի, մեր հիմնական խնդիրն և բարձրացնել սոցիալիստական անասնապահության վորակական ցուցանիշները և նրա արդյունավետությունը: Բայց սխալ կլինի այստեղից յեղրակացնել, վոր սոցիալիստների քանակական աճը մենք մոռացության պիտի տանք: Կենտրոնական խնդիր դարձնելով արդյունավետության բարձրացումը, մենք միաժամանակ պիտի ապահովենք կոլանտեսությունների և խորհանտեսությունների անասունների հետագա քանակական աճը, ապահովենք նրանց ընդլայնած վերաբաղմունքը:

Ինչ ձևերով մենք պետք և այդ նպատակն իրագործենք: Սոցիալիստական սեկտորի անասունների քանակական աճը կատարված և գլխավորապես անասունների կոմպլեկտավորումով: Կոմպլեկտավորման քաղաքականությունը միանշանակ ճիշտ և և ներկայումս սոցիալիստական սեկտորի հոտի մեծացման միջոցն է: Սակայն այդ ձևով մեծացնել սոցիալիստական անասնապահության հոտերը յերկար տարիներ չարժանակել չի կարելի: Հետագայում պետք և, վոր խորհանտեսությունների և ֆերմաների հոտերի տեվորությունը կատարվի ի հաշիվ նրանց սեփական սերնդի: Դրանով մեր ստալ գրվում և չափազանց կարևոր մի խնդիր: այն և՛ մատղաշ անասունների խնամքի և աճեցման խնդիրը: Այդ խնդրի լուծման կարևորությամբ և թելադրված լրիվ թեմական ժողկոմիորսի և Համկոմկուսի կենտկոմի

1931 թ. սովխոզների և կոլխոզների զծով աշխատող անասնապահական մասնագետների թիվը հասնում էր ընդամենը, բարձր վորակի գոտեխնիկները—51 հոգի, միջին վորակի գոտեխնիկները 33, անասնաբուժներ 10 հոգի, բուժակներ 20: Յեւ զարմանալի չէ, վոր մասնագետների այսպիսի պակասի հետևանքով, մեր կոլխոզային Փերմաները բոլորովին ապահովված չեն վորակյալ և միջին մասնագետներով, իսկ սովխոզներն ապահովված են շատ թույլ: Այսպես որինակ, Յանրխի սովխոզը չունի ագրոնոմ, անասնաբուժ, չունի փորձված ագրոտեխնիկներ, Բաղարչայի սովխոզը կարիք ունի անասնաբուժի, գոտեխնիկների, ագրոնոմի և այլն: Արազդայանի վոչխարաբուծական սովխոզը դուրկ է բոլորովին վորակյալ մասնագետներին:

Ավելորդ եմ համարում խոսել այն մասին, թե ինչ չափով մեր անասնապահական շրջաններն ապահովված են մասնագետներով: Բավական է միայն ասել, վոր մեր շրջաններից շատ քչերն են, վոր ապահովված են գոտեխնիկներով և անասնաբուժներով:

1932 թվին, ինչ խոսք, վոր այս պահանջներն ավելի յեն մեծանում: Ամենահամեա հաշիվներով 1932 թ. լրացուցիչ կերպով մեղ հարկավոր կլինեն միջին վորակի 145 գոտեխնիկներ, 122 անասնաբուժներ և 220 բուժակներ: Սակայն գծախտաբար այդ պահանջը լրիվ կերպով ծածկել այս տարի մենք հնարավորութուն չենք ունենա: Այս տարվա ընթացքում մեր բարձրագույն և միջին դպրոցները կտան բավական թիվով մասնագետներ: Բայց չնայած դրան, մենք զգալու յենք անասնապահական մասնագետների խոշոր պահանջ:

Բարձր և միջին վորակի պերսոնալի այդ մեծ կարիքը ծածկելու համար անհրաժեշտ և ամենադաշտնալ կերպով ոգտադրվել յեղած ուժերը, ավելի մեծ ուշադրութուն դարձնել հեռակա ուսուցմանը, ավելի լայնացնել և բարձր հիմքերի վրա դնել մասնագետների վերադաստիարակման գործը և այլն:

Դրա հետ միասին ավելի պետք է ուժեղացնել մասնաշախկան կադրերի պատրաստման գործը: 1931 թ. անշուշտ մեղ հաջողվեց յայն աշխատանք այդ ասպարիզում: Բավական է հիշել, վոր անցած տարվա ընթացքում կարճատև կուրսե-

րի միջոցով պատրաստվել են 10,759 հոգի, վորոնցից 5,883 տավարապահներ, 1,522 ագրոդոլիագորներ, 1,162 կիթոններ, 120 անասնաբուժներ և այլն: Սակայն, պետք է ասել, վոր մասնաշախկան կադրերի պատրաստման վորակը հարկ յեղած բարձրության վրա չի յեղել: Կուրսերը յեղել են շատ կարճատև, շատ հաճախ պարապմունքներն անկանոն են տարվելիս յեղել, ապահովված չեն յեղել լրիվ և վորակյալ դաստուռներով, ուսումնական պիտույքներով և այլն: Անհրաժեշտ է այս տարի վերացնել այդ բոլոր թերությունները, կուրսերի տեվողությունն ավելի յերկարացնել, և վոր զլիավորն է՝ լավացնել մասնաշախկան կադրեր պատրաստելու աշխատանքների վորակը:

ՀԱՏՈՒՄ ՌԻՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄԱՏՂԱՇՆԵՐԻ ԽՆԱՄԻՆ

Ինչպես ասացի, մեր հիմնական խնդիրն է բարձրացնել սոցիալիստական անասնապահության վորակական ցուցանիշները և նրա արդյունավետությունը: Բայց սխալ կլինի այստեղից յեղրակացնել, վոր սոցսեկտորի քանակական աճը մենք մոռացության պիտի տանք: Կենտրոնական խընդիր դարձնելով արդյունավետության բարձրացումը, մենք միաժամանակ պիտի ապահովենք կոլտնտեսությունների և խորհանտեսությունների անասունների հետագա քանակական աճը, ապահովենք նրանց ընդլայնած վերադաստիարակությունը:

Ինչ ձևերով մենք պետք է այդ նպատակն իրագործենք: Սոցիալիստական սեկտորի անասունների քանակական աճը կատարված է զլիավորապես անասունների կոմպլեկտավորումով: Կոմպլեկտավորման քաղաքականությունը սխալնաժայն ճիշտ է և ներկայումս սոցիալիստական սեկտորի հտի մեծացման միջոցն է: Սակայն այդ ձևով մեծացնել սոցիալիստական անասնապահության հոտերը յերկար տարիներ շարունակել չի կարելի: Հետագայում պետք է, վոր խորհանտեսությունների և Փերմաների հոտերի առհասարակ կատարվի ի հաշիվ նրանց սեփական սերնդի: Դրանով մեր առաջ դրվում է չափապանց կարևոր մի խնդիր: այն է՝ մատղաշ անասունների խնամքի և աճեցման խնդիրը: Այդ խնդրի լուծման կարևորությամբ և թերադրված Ռիտիթենական Ժողկոմխորհի և Համկոմկուսի Կենտկոմի

Պորոչման այն մասը, վորի համաձայն պետք է կադմակերպել մատուց, անասունների հատուկ եռամսեային Ֆերմաներ և խորհանտեսային մատղաշների ելեկերներ: Առանց մատղաշների աճեղման կարևորագույն խնդրի արագ և հաճող լուծման՝ մենք հարկաժի տակ որոշեցինք անասնապահական սոցսեկտորի հետագա աճման գործը:

Պետք է ասել, վոր մեր բոլոր կադմակերպութունների կողմից, մանավանդ հենց իրենց՝ կոյունտեսությունների և խորհանտեսությունների կողմից այդ խնդիրը կատարելապես թերագնահատվում է, վորի հետևանքով այդ ասպարիզում համարյա մոչինչ չի արված:

Յեթե վերցնելու յիններ մեր խորհանտեսությունների և կոյունտեսությունների Ֆերմաների անասունների հոտի կազմը, ըստ նրանց հասակի, այն ժամանակ կատանանք բախականին անմիջիժար պատկեր: Մինչև մի տարեկան հասակի հորթերի քանակը պետք է լինի հոտի մեծ մոտ արևաա թան 22 տոկոս, սակայն այժմ մեր խորհանտեսությունների հոտերում հորթերի քանակը կազմում է 14,6 տոկոս, իսկ կոյունտեսային Ֆերմաներում՝ 4,5 տոկոս:

Բոլորովին անբավարար է ընթանում մատուց, անասունների աճեղման հատուկ կոյունտեսային Ֆերմաների կադմակերպման գործը: Կենտրոնական կոմիտեի վարչամար, կադմակերպելիս այդպիսի Ֆերմաներում ակտը է կենտրոնացնել 14,000 հորթ: Մինչդեռ այդպիսի Ֆերմաներ կադմակերպված են միմյան 8 յոթաններում, թվով 18, վորտեղ հավաքված են ընդամենը 1,700 հորթեր:

Պետք է մոռանալ կեղծում վերջ տալ այդպիսի անթույլատրելի վերաբերմունքին՝ դեպի մատուց, անասունների աճեղման խնդիր: Անհրաժեշտ է. 1. յրեմ կերպով կատարել մատղաշների աճեղման հատուկ Ֆերմաներ կադմակերպելու առանը: 2. Խորհանտեսություններում և կոյունտեսություններում նախակել հատուկ արտասխանատու մարդիկ՝ հորթեր խնամելու համար: 3. Հատուկ անասնաբուժական հոսկողություն սահմանել հորթերի մրա: Ենթահիմ չառ խոռանտեսությունում գոյություն ունեցող անվութութան՝ հորթերի սատկումը խոռոտ տոկոսի յե հասնում, այդպես որևհակ՝ Յանրի խորհանտեսությունում 31 թ. սատկում էր հորթերի 52 տոկոսը, Լոռու խորհանտեսությունում 25

տոկոսը: Ղըղըղոչի կոյունտեսությունում բոլոր մատղաշ անասունները վարակված են քսոմ, վորի հետևանքով հորթերի 75%-ը սատկել է: Այսպիսի չրջանի խոգարուծական Ֆերմաներում յեղած 2,577 գլուխ խոգերից 30 տոկոսը սատկել է, վորոնցից մեծ մասը մատղաշ խոգեր: 4. Վերջ տալ խորհանտեսություններում ու կոյունտեսություններում գոյություն ունեցող անասունների ամյությանը: Ընդհանուր առմամբ, Հայաստանում անասունների, մանավանդ խոչոր անասունների ամյության տոկոսը շատ բարձր է -- հասնում է 25-30 տոկոսի: Սոցիալիստական սեկտորում այդ տոկոսը, անշուշտ, ավելի ծագր է, բայց և այնպես այնպիսի սատկանի յե հասնում՝ վորը հանգուրծել չի կարելի: Իրա դիտանիս պատճառը ցուրերի պակասությունն է և բեղմնավորման վոր պատճառը ցուրերի պակասությունն է և կադմակերպումը: Անհրաժեշտ է ավելացնել հոտերի մեջ ցուրերի քանակը և ուսցիտնալ հիմքերի վրա դնել նրանց ոգտագործումը, անհրաժեշտ է ամենալայն կերպով կիրառել արհեստական բեղմնավորման մեթոդը և լավ հիմքերի վրա դնել բեղմնավորման կադմակերպելու:

Փորձը ցույց է տվել, վոր մատղաշ անասունների լավ խնամքի դեպքում ամեն մի 100 ծնող անասունի դեմ՝ կարելի յե պահել և հատկապես անասուն դարձնել 60 մատղաշ: Կոյունտեսային Ֆերմաները և խորհանտեսություններն իրենց նպատակ պիտի դնեն այդ թվին հասնել: Հատուկ ուշադրություն պիտի դարձնել ադնվացեղ հորթերի խնամքին՝ չմոռանալով, վոր այդ միջոցով մենք պետք է փոխարինենք տեղական անվորակ անասուններն ադնվացել անասուններով, վոր միայն խորհանտեսություններում, այլև կոլտընտեսություններում:

Մատղաշների աճեղման գործը բարելավելու և հարկ յեղած բարձրության հասցնելու պահանջը թերադրված է վոր միայն գոյություն ունեցող խորհանտեսությունների և Ֆերմաների անասունների քանակի աճեղմամբ, այլև նոր կադմակերպվելիք Ֆերմաները, մանավանդ խորհանտեսությունները հոտերով ապահովելու խնդրով:

Դիտես մեր ընդարձակ և հարուստ արոտատեղերի և խոտհարքների վորը մասն է, վոր ոգտագործվում է սոցիալիստական անասնապահության համար: Դիտես կան ընդար-

ձակ արոտատեղեր և խոտհարքներ, վարոնք ողտադործվում են քոչվորների կողմից: Քոչվորական հարցի լուծմամբ, վոր կատարվելու չե մոտակա ժամանակներում կուլտուրական և անտեսական միջոցառումների հիման վրա անդրկովկասյան մասշտաբով՝ բացվում են հսկայական հեռանկարներ նոր խորհանտեսային շինարարության առջև: Պետք է այժմյանից իսկ միջոցներ ձեռք առնել այդ նոր կազմակերպվելիք խորհանտեսությունների նախնական հոտերով ապահովելու, իսկ դրա ամենալավ միջոցը մատղայների անեցման խնդրի հաջող լուծումն է:

Միութենական Պետականի հաշիվներով, անհատական անասնապահությունն ամենանպաստավոր պայմաններում կարող է տալ 2—4 տոկոս տարեկան ան, իսկ սոցիալիստական սեկտորը՝ 20—25 տոկոս: Յեյ դա չնորհիվ այն հսկայական հնարավորությունների, վոր ունեն սոցիալիստական ձեռնարկությունները մատղայ անասունների անեցման գործում: Եկեք պետք է ողտադործենք այդ հնարավորությունները, կանոնավորենք մատղայների անեցման գործը և այդպիսով ստեղծենք ամուր բաղա սոցիալիստական նահանսապահության ընդլայնած վերարտադրության համա:

ԴՈՐԾԱՐՔԻ ԱՆՇԵՂ ԿԻՐԱՌՈՒՄՈՎ ԱՊԱՀՈՎԵՆՔ ԿՈՒՆՈՋՆԵՐԻ ԱՄՐԱՊՆՈՒՄԸ

Այս խնդիրները, վորոնք դրված են մեր առջև անասնապահության վերակառուցման գործում՝ մենք պետք է վերձուենք խորհանտեսությունների աշխատանքների արմատական վերակառուցման և անասնապահական կուլտուրությունների տնտեսական և քաղաքական ամրապնդման հիման վրա: Գործառնաբանին սխտման այն հիմնական միջոցն է, վորի լրիվ կիրառումով մենք իսկապես կարող ենք իրագործել կուլտուրությունների տնտեսական և քաղաքական ամրապնդումը: Անասնապահական կուլտուրություններում գործառնաբանի սխտման անցկացումը պահանջում է հատուկ ուղղորդություն մանավանդ նրա համար, վոր գործառնաբանի կիրառումն այդ կուլտուրություններում համեմատաբար ավելի դժվար է, քան դաշտավարությունում: Յեյ դա պայմանավորվում է նրանով, վոր աշխուրների հաշիվի ստանդարտ

յուշվում է գլխավորապես աշխատանքի վորակով, վոր համեմատաբար ավելի դժվար է հաշվառման յենթարկել:

Անասնաբուժական խորհանտեսությունների և կուլտուրական կաթնատրանցային ֆերմաների վերոհիշյալ բացների (անասունների վատ խնամքը և այլն) հիմնական պատճառն աշխատանքի կազմակերպման դժով յեղած թերություններն են: Գլխավոր «չարիքն» այստեղ այն է, վոր գրեթե բոլոր կուլտուրություններում կա հողամասերի, անասունների և խմկենտարի դիմադրելություն, վոր կուլտուրական բրիգադները չեն անասունների առանձին խմբերի ու միջին վերջ պատասխանատու չեն նրանց խնամքի համար: Մյուս կողմից բրիգադների և առանձին կուլտուրականների յեկամուտը (աշխուրների արժեքը) վոչ մի անմիջական կախում չունի այն բանից, թե տվյալ բրիգադի տրամադրությունն տակ յեղած անասունները կնիհարեն, թե կչաղանան, մի խոսքով նրանց յեկամուտը չի վորոշվում իրենց կատարած աշխատանքի վերջնական արդյունքով: Ինչ խոսք, վոր յեթե աշխատանքը ճիշտ կազմակերպված լինեք կոլտոզներում, յեթե որինակ, խոտահայթայթող բրիգադների յեկամուտը վորոշվեք նաև նրանց աշխատանքի վերջնական արդյունքով, ահադին քանակությամբ խոտ չեք մնա դաշտերում ու չեք փշանա, յեթե անասնապահական բրիգադների յեկամուտը վորոշվեք նաև նրանց պահած անասունների կշռի դինամիկայով, մենք ահադին նվաճումներ կունենայինք անասունների որինակելի խնամք կազմակերպելու տեսակետից:

Գործարքն անցկացնելիս ուղադիր կերպով պետք է հաշվի առնել վորեև աշխատանքի պրոցեսի հետ կապված բոլոր մանրուքները և աշխատանքը «գնահատել» այնպես, վոր առավելագույն արտադրական եֆեկտ ստացվի: Վերցնենք որինակ կով կթողի աշխատանքը:

Ինչ խոսք, վոր կաթնատնտեսական կուլտուրություններում հիմնական աշխատողը կով կթողն է: Ինչպես պետք է հաշվի առնել կով կթողի կատարած աշխատանքը և ինչպես վորոշել նրա աշխուրերը: Պետք է տեսլ, վոր դա բավական բարդ աշխատանք է: Ենով կթողի աշխատանքի քանակի և վորակի վրա աղբում են մի շարք արտաքին պայմաններ, վորոնք պետք է անպայման հաշվի առնել աշխատանքի նորմաները վորոշելիս և կատարված աշխատանքը հաշվառման

յինթարիւն։ Այդ պայմաններէց գլխավորները հետեւյալ-
ներն են—2. կովերի քանակը, 3. կթված կաթի քանակը,
3. կովերի տարբեր կաթնատուլութիւնը, 4. միատեսակ կո-
վերի տարբեր կաթնատուլութիւնը տարւալ պահպան ամիս-
ներէն, 5. կովերի տարբեր ժամանակ ծնելը, 6. կթվող կովի
հորթի քաշը։

Պարզ է, վոր աշխատանքի նորմաները վորոշելիս՝ յեթե
նկատի չառնվեն այդ բոլոր պայմանները՝ այն ժամանակ
լինի գործարքային կիրառում չի կարող լինել։ Որինակի հա-
մար՝ աշխատանքի ճիշտ հաշվառում չի լինի, յեթե աշխա-
տանքի հաշվառում կատարվում է բոլոր ցուցանիշերով,
ի միջի այլոց նաև կաթի քանակով, բայց հաշվի չի առնվում
հորթի քաշը, վորովհետև կթողը կարող է ամբողջ կաթը
կթել և հորթին չկերակրել անհրաժեշտ չափով։ Սխալն այն
գործավարձը, վոր հիմնված է այս բոլոր մոմենտների հաշ-
վառման վրա, կլինի իսկական գործավարձ և կարող է տալ
այն բոլոր զբաղւած հետեւանքները, վորոնք կապված են գոր-
ծավարձային սխառմի կիրառման հետ։

Մինչդեռ մեր անասնապահական կոլտնտեսութիւննե-
րում աշխուրհը վորոշվում են միմիայն մի մոմենտով—կթո-
ղին կցված կովերի քանակով։ Մյուս մոմենտները հաշվի չեն
առնվում։ Պարզ է, վոր լինի գործավարձային սխառմ մեր
անասնապահական ապրանքային ֆերմաներում գոյութիւն
չունի։ Անհրաժեշտ է լուրջ կերպով ուսումնասիրել անաս-
նապահական կոլտնտեսութիւններում գործավարձային սխա-
ռմի բոլոր մոմենտները, վերակազմել քրիզարներն ըստ
արտադրական նշանի, կցել նրանց անասունների վորոշ խմբ-
երի և նրանց պատասխանատու դարձնել իրենց կցված անա-
սունների խնամքի, խոտի պաշարների գործածութեան, մե-
քենաների խնամքի ու գործածութեան համար՝ նրանց յեկա-
մուտը կախման մեջ դնելով կատարված աշխատանքի վերջ-
նական արդշունքից։

Կենտրոնացնելով մեր ուշադրութիւնը սոցիալիստական
անասնապահութեան վրա, մենք սակայն, չսխառնեմք մոռացու-
թեան տանը անհատական սեկտորի անասնապահութիւնը։
Անասունների դեռ խոշորագույն մասը գտնվում է միջակ և
չքաղոր անհատական տնտեսութիւններում։ Պարզ է, վոր

մենք պետք է աշխատենք վոր միայն պահպանելու անասու-
նորի քանակն այդ տնտեսութիւններում, այլև սղնելու նը-
րանց՝ անասունների քանակը և նրանց արդշունքի տուլութիւն-
ը բարձրացնելու համար։ Ոգնութիւնը միջակ և չքաղոր
անհատական տնտեսութիւններին՝ կարող է ցույց տրվել մի
քանի ուղղութեամբ, այն է՝ անասնաբուժական, բեղմնա-
վորման կամ պահպան կազմակերպման, անասունների աղ-
նիւցման դժուր և այլն։

Ոգնութիւնը՝ միջակ և չքաղոր տնտեսութիւններին,
պետք է կազմակերպել գլխավորապես կոլտնտեսութիւնների
և խոշոր տնտեսութիւնների միջոցով, վորոնք ողնելով այդ
տնտեսութիւններին և միաժամանակ յերևան բերելով խո-
շոր սոցիալիստական տնտեսութիւններին՝ բոլոր առաջնու-
թիւնները՝ պետք է նպաստեն միջակ և չքաղոր տնտեսու-
թիւնների ներգրավմանը կոլտնտեսութիւնների մեջ։

ՄԵՐ ԱՆԱՍՆԱՔԱԳՈՒԹՈՒԹՅԱՆ ՓԱՅՆՈՒՆ ՀԵՌԱՆԱԿՐՆԵՐԸ

Գյուղատնտեսութեան սոցիալիստական սեկտորի աճա-
պիւղումն ու արագ աճը բաց է անում լայն հեռանկարներ ա-
նասնապահութեան զարգացման առջև։ Խորհրդային տնտեսութիւն-
ները և կոլտնտեսային ֆերմաների հնարավորութեան հիման
վրա, յերկրորդ 5-ամյակի վերջում կրկնապատկելու, յե-
ռապատկելու յե անասնապահութիւնից ստացվելիք ար-
դշունքը։ Սոցիալիստական անասնապահութեան ծախսման
հիման վրա մենք կապահովենք մեր արտադրողներին և խոտ-
հարքների ուսցիւնալ ոգտագործումը և կբարձրացնենք նը-
րանց արտադրողականութիւնը մեկ և կես-ցերկու անգամ։
Այդ հիման վրա մենք կարող կլինենք 5-ամյակի վերջում
80.000 հեկտար խոտհարքների գլխաց ունենալ 160.000 հեկ-
տար բնական խոտհարքներ։ Նույն չափի յե հասնելու նույն-
պես խոտաբույսերի և սիլոսային կոլտնտեսութեան ցանքերի
տարածութիւնը։

Լայնացնելով և ամրապնդելով անասնապահութեան կե-
րի բաղան, լայնացնելով անասունների խնամքը և մեխանի-
զացիայի յինթարիւնով յոցիալիստական անասնապահական
մեծանորիները՝ մենք հնարավորութիւն կունենանք յերկրորդ

Յամյակի վերջում խոշոր յեղջյուրավոր անասունների թիվը հասցնել 1 միլ. 200.000-ի՝ ընդդեմ 780.000-ի 1931 թվականի, վորոնցից կովեր՝ 420.000 ընդդեմ 248.000-ի, մորյոր յեղջյուրավոր անասունների քանակը կրարձրանա մինչև 2.400.000-ի, ընդդեմ 1 միլ. 600.000-ի 1931 թվի:

Պարզ է, վոր այդ բոլորի հետևանքը լինելու յե անասնապահության մթերքների աճը: Հնդամյակի վերջում արդեն մեր անասնապահությանը պետք է տա 800.000 տոնն ապրանքային կաթ և 600.000 տոնն միս: Թե ինչ է նշանակում անասնապահական մթերքների այդպիսի աճը՝ բավական է ստել, վոր այդ աճումով Յամյակի վերջում Հայաստանի ամբողջ ազգաբնակչության ամեն մի շնչին հասնելու յե 300 կիլոգրամ կաթ և 40-50 կիլոգրամ միս:

ԱՆՇԵՂ ՄԻՆՁԵՎ ՎԵՐՁ ԿԻՐԱՌԵԼ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻ 6 ՅՈՒՑՄՈՒՆՔՆԵՐԸ

Իրանը են, ընկերներ, սոցիալիստական անպանապահության այն հիմնական խնդիրները, վորոնց վրա պետք է կենտրոնացնենք մեր ամբողջ ուշադրությունը:

Սակայն այդ խնդիրները հաջողությամբ լուծել և վերջնական բեկումն ստեղծել անասնապահության բարձրացման և նրա սոցիալիստական վերակառուցման մեջ, անհնարին է առանց կիրառելու թե խորհանդեսություններում և թե կոլտնտեսություններում ընկեր Ստալինի հայտնի ցուցմունքները:

Սակայն մեզ մոտ ընկ. Ստալինի ցուցմունքները համապատասխան մշակման չեն յենթարկվել կոլտնտեսություններում և խորհանդեսություններում: Ստալինի ցուցմունքները չեն դարձել դեռևս խորհանդեսությունների և կոլտնտեսային ֆերմաների ամրապնդման հատու գեներ: Կան «խմաստուն» մարդիկ, վորոնք կարծում են, վոր Ստալինի ցուցմունքները չեն վերաբերում գյուղատնտեսությանը, ել ավելի՝ կոլտնտեսություններին: Այդպիսի ուղորտունիստական արամադրություններին պիտի տալ վճռական հակահարված: Ընկեր Ստալինի ցուցմունքներն ամբողջապես վերաբերում են նաև անասնապահական սովխոզներին և կոլտնտեսություններին: «Այժմ արդեն, — ասված է «Պրավդա»-ի առաջնորդողներից մեկում, — հնարավոր չէ կոլտնտեսություն-

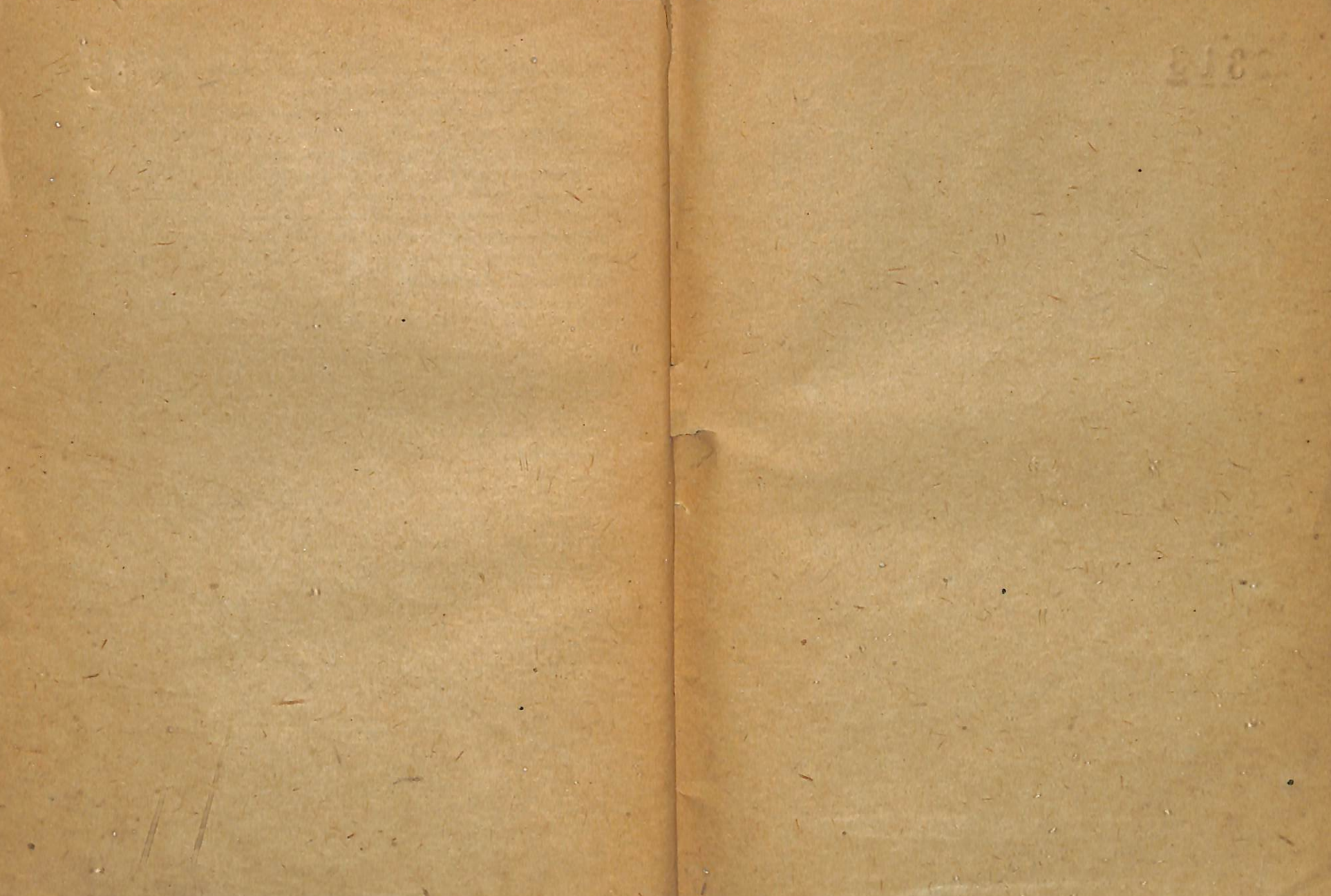
ների աշխատանքի կազմակերպման խնդիրն մոտենալ այդ կերպ, յեթե վոչ՝ գործադրելով կոլտնտեսություններում ընկեր Ստալինի վեց պայմանները»:

Վերցնենք ընկեր Ստալինի կարևոր ցուցմունքներից մեկի՝ դիմադրկությունն արմատախիլ անելու խնդիրը մեր սոցիալիստական ձեռնարկություններից: Ինչո՞ւմն է կայանում գեմադրկության ելույթումը, ըստ ընկեր Ստալինի վորոշման: —

«Դիմադրկությունը հանձնված աշխատանքի համար վորեն պատասխանատվության բացակայությունն է, մեքենաների, դաղդյանների, գործիքների համար պատասխանատվության բացակայությունն է: Հասկանալի յե, վոր գեմադրկ աշխատանքի պայմաններում խոսք չի կարող լինել աշխատանքի արտադրողականությունը իջնորեն բարձրացնելու, արտադրյալների վորակը բարելավելու, մեքենաներին, դաղդյաններին, գործիքներին խնամքով վերաբերվելու մասին»:

Վոչ մի կասկած, վոր այսպիսի դիմադրկություն, պատասխանատվության բացակայություն գոյություն ունի գրեթե բոլոր սովխոզներում և ֆերմաներում: Ինչո՞ւ կարելի յե բացատրել, յեթե վոչ պատասխանատվության կատարյալ բացակայությամբ այնպիսի խախտողական փաստերը, ինչպիսին են այն, վոր Ադրբայջի 7 թանգարժեք, արտասահմանից ներմուծված ազնվացեղ ցուլերը վարակված են ջուտով և պահվում են ամենամեղապատ պայմաններում, վոր սով և պահվում են ամենամեղապատ պայմաններում խոզերի Ալլահվերդու շրջանի խոզաբուծական ֆերմաների խորհանդեսում 30 տոկոսից ավելին սատկել է, վոր բոլոր խորհանդեսություններում մեքենաները ջարդված, անհաշիվ թափված են անձրևի տակ, վոր խորհանդեսություններում և թե կոլտնտեսություններում անասունների սատկելու, վնասվելու, կորչելու համար շատ հաճախ վոչ վոր չի պատասխանում նման փաստեր կարելի յե շատ բերել:

Ասացի, վոր գործադրված աշխատանքային ֆերմաների և նրանց կից կազմակերպված ապրանքային ֆերմաների կենտրոնական խնդիրն է: Սակայն հնարավոր է համաների կենտրոնական խնդիրն է: Սակայն հնարավոր է և տեղականներին և մինչև վերջ իրազորվել գործադրված աշխատանքի, առանց դիմադրկության վերացման: Վոչ, չի կարող լինել Ընկեր Յակովլևի այս որերս Բոսկիայում կայացած

2313

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0204786

ԳԻՆԸ 30 ԿՈՊ. (1 1/2 լճ.)

29.786

Ա. ԳՍԼՅԱՆ

БОЕВЫЕ ЗАДАЧИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО
ЖИВОТНОВОДСТВА

Госиздат ССР Армении
Эривань—1932